

Adoption & Samfund

Medlemsblad for Adoption & Samfund
Juni 2007 ★ 31. årgang

TEMANUMMER OM TILKNYTNING

Foreningstelefon: mandag og torsdag kl. 20.00-22.00 65 92 00 18

Hjemmeside: www.adoption.dk**Formand:**Michael Paaske
Klanghøj 47, 8670 Låsby (priv.) 6596 0521
E-mail: michael.paaske@adoption.dk (arb.) 4025 5818**Næstformand:**Paul K. Jeppesen,
Granparken 165, 2800 Lyngby (priv.) 2729 3461
E-mail: paul.k.jeppesen@adoption.dk (arb.) 3283 0508**Kasserer:**Ellen Larsen, Glenstrup Søvej 15, 8990 Fårup 8645 2632
E-mail: ellen.larsen@adoption.dk**Sekretær:**Carl Erik Agerholm, Teglvvej 4, Frifelt, 6780 Skærbæk 7475 7365
E-mail: carl.erik.agerholm@adoption.dk**Bestyrelsesmedlemmer:**Kirsten List Larsen,
Søndergårdsvej 51, 2780 Dyssegård 3956 4040
E-mail: kirsten.list.larsen@adoption.dkLouise Svendsen,
Rymarksvej 99, 3.th., 2900 Hellerup 2624 4064
E-mail: Louise.Svendsen@adoption.dkMarianne Østergaard
Vesterbrogade 191, 4., 1800 Frederiksberg C 3322 9553
E-mail: marianne.oestergaard@adoption.dkJørn K. Pedersen, Ulriks Allé 70 B, 6270 Tønder 7472 1111
E-mail: Joern.K.Pedersen@adoption.dkHans Ejnar Bonnichsen
Kildevænget 8, 6560 Sommersted 7450 4774
E-mail: Hans.Ejnar.Bonnichsen@adoption.dkInge Fabricius, Vermundsgade 32, 2100 Kbh. Ø 4453 0404
E-mail: Inge.Fabricius@adoption.dk

Kurt Nielsen, Dæmningen 55, 2500 Valby 3616 8725

Suppleanter: Kirsten Korning,
Skibelundvej 36, Askov, 6600 Vejen 7536 1050**Rådgivning og kursusvirksomhed:**Louise Svendsen, Rymarksvej 99 3. th.,
2900 Hellerup 2624 4064**Medlemsadministration:**Helle Jespersen, Snerlevej 40, 2820 Gentofte
E-mail: medlemsadm@adoptionogsamfund.dk**Redaktion:**Lindevej 3, 1. sal, 4000 Roskilde
e-mail: bladet@adoptionogsamfund.dk 4640 9766**Redaktionsmedlemmer:**Heidi Senderovitz, Hovgårdsparken 53,
2670 Greve 4361 2561Bente Heltberg, Lindevej 3, 1. sal, 4000 Roskilde 4640 9766
Anne-Louise Linnemann Bech, Enighedsvvej 49B,
2920 Charlottenlund 3961 0361Tina Johansen Krogh, Borgmester
Jensens allé 22, st. th. 2100 København Ø 3543 0216Anne Marie Andresen,
Raunstrupvej 6, 2720 Vanløse 3879 9735Jette Høyer, Nygårdsvej 12, 3520 Farum 4495 2722
Ansvarshavende for dette nr.: Bente Heltberg**Grafisk produktion:** BL Grafisk ApS, Skærbæk 7475 1500**Oplag:** 4.425 stk.**Adresseændring af bladet meddeles postvæsenet og medlemsadministrator Helle Jespersen (se ovenfor).**Abonnement kr. 360,-. Familiemedlemskab incl. blad kr. 360,-
Eneadoptanter og adopteret incl. blad kr. 200,-. Giro 214 3135.Billeder modtages med glæde og returneres altid. Send venligst ikke
billeder pr. e-mail. Skriv navn, adresse og afgiverland bag på billederne.Bladet udkommer i februar, april, juni, september, oktober,
december.

Deadline næste nummer: den 10.08.2007

Forsiden:

Yashila er 11 år og født i Indien.

Adoptionsloven skal ændres

Efter den foreløbige afklaring og forhåbentlig lykkelige afslutning på sagen om den 6 årige pige fra Djursland, har Familie- og Forbrugerminister Carina Christensen nu meddelt, at hele adoptionsloven skal kulegraves, og der må ændres hvad der skal ændres! Arbejdet hermed er angiveligt allerede blevet påbegyndt i ministeriet.

Dette budskab har vi modtaget med stor tilfredshed. Vi har mange gange fremført en række konkrete ændringsønsker over for de siddende familieministre. Allerede i maj 2006 gav den daværende Familie- og Forbrugerminister Lars Barfoed i Folketinget et tilsagn om at se nærmere på godkendelsesreglerne til adoption. Alt dette var efter kraftigt pres fra Adoption & Samfund.

Tilsagnet blev fulgt op af en temadag i september 2006 med deltagelse af en række interessenter, herunder A&S og de formidlende organisationer, embedsmænd samt repræsentanter fra alle Folketingets partier. Vi redegjorde for vore ønsker til regelændringer, bl.a. på aldersreglerne, men også på andre områder, herunder en ensretning af godkendelsesreglerne for danske og udenlandske børn, en fjernelse af diskrimination af adopterede og adoptanter i lovgivningen samt vore ideer til at finde nye afgiverlande og meget andet.

I efteråret 2006 blev embedsmændenes udkast til en række forslag forelagt for Lars Barfoed, men siden er der intet sket. Og det er altså ikke godt nok! Det er ikke tilfredsstillende, at der skal sager på bordet før man lytter til os og erkender, at der er ting i adoptionsreglerne som IKKE fungerer godt nok.

Den ulykkelige sag fra Djursland illustrerer desuden med al ønskelig tydelighed, at der er behov for i højere grad at sikre barnets retssikkerhed. Det mener vi, kan gøres ved to ændringer: For det første ved at indføre et regelsæt for godkendelse af danske adoptioner således at dette fuldstændigt svarer til det velkendte faseinddelte godkendelsessystem ved adoption af et udenlandsk barn. For det andet ved indføre en mulighed for at f.eks. frivillige interesseorganisationer - Børns Vilkår, Adoption & Samfund etc. - kan få eksempelvis Adoptionsnævnets afgørelser prøvet ved domstolene, med fri proces og med opsættende virkning. Flere partier i Folketinget har allerede udtrykt støtte til et sådant forslag.

Vi har også netop meddelt, at vi ønsker at komme i betragtning til en plads i Adoptionsnævnet. Vi ønsker en formel repræsentation som den eneste organisation i Danmark, der taler både de kommende og nuværende adopteredes og adoptivfamiliernes sag. Gør man samtidig udnævnelsen af alle nævnsmedlemmer tidsbegrænset til 8 år og sikrer en fri og uafhængig sekretariatsbetjening, vil kritikken af Adoptionsnævnet af disse grunde aftage.

Alt dette og meget mere er emner vi vil drøfte indgående med ministeren i den kommende tid. Fortsættelse følger...

Du og din familie ønskes en god sommer.

Michael Paaske
Landsformand

Den fortsatte føljeton om det særlige børnetilskud

Et enormt aktivitetsniveau og magre resultater er opsummeringen af det seneste afsnit i den tilsyneladende evige føljeton om diskrimination af adoptivbørn i sagen om særligt børnetilskud.

*af Marianne Østergaard,
medlem af HB*

Startskuddet på denne fase lød, da der ved førstebehandling af beslutningsforslag B74 stillet af SF om at ophæve forskelsbehandlingen mod forventning ikke kunne samle flertal i Folketinget. Flertallet smuldrede, fordi Dansk Folkeparti tog en kovenning og stemte imod, primært med den begrundelse, at de var imod eneadoptantfamilien i det hele taget.

Aktiviteterne har været mange – både fra en stor skare af eneadoptanter og fra foreningens side.

Der er skrevet mails og debatindlæg i stribevis, der har været telefonisk og direkte kontakt med politikere, der er udsendt pressemeddelelser og har været medieomtale i form af interviews og artikler og notitser, der er skrevet en stor mængde spørgsmål til Folketingets Socialudvalg, og der har været foretræde for udvalget – og ikke mindst har der været en "aktion" med stort fremmøde fra adoptivbørn og adoptanter foran Christiansborg i forbindelse med foreningens foretræde for Socialudvalget den 19. april.

Som følge af debatten meldte Britta Schall Holberg, venstrepolitiker og tidligere minister, offentligt ud og blev citeret i en lang række medier for at sige, at det er åbenlys diskrimination, når eneadoptanter som

de eneste enlige forsørgere ikke får tilskuddet.

En anden begivenhed i perioden, der formentlig kunne give en ekstra stemme i adoptanternes favør, var Louise Frevert sortie fra Dansk Folkeparti.

Parallelt med B 74's gang gennem systemet og den debat, de mange adoptanter har rejst, skete der en anden ting i slutningen af april: Eneadoptant Inge Hansen ankede Højesteretsdom fra november sidste år til Den Europæiske Menneskerettighedsdomstol, som har modtaget og registreret sagen som "Hansen mod Danmark". Adoption & Samfund udsendte den 22. maj en pressemeddelelse om anken i håb om at kunne flytte enkelte besindige stemmer ved udsigt til en international retssag.

Men trods alle tiltagene lykkedes det ikke at overbevise tilstrækkeligt

Vi børn bliver diskrimineret

Den 24. maj skal Folketinget bestemme, om det stadig skal være OK at gøre forskel på børn, der er adopteret fra et andet land, i forhold til andre børn i Danmark.

For nogle uger siden var vi begge to inde på Christiansborg med vores mødre og nogle andre fra Adoption & Samfund for at møde Folketingets Socialudvalg.

De skulle tale om særligt børnetilskud til børn, der kun har en forælder til at betale udgifterne. Vi hørte adoptivforældrene fortælle, hvorfor de ikke synes, man skal gøre forskel på de børn, der er adopteret og

kun har én forælder, og dem der er født i Danmark og kun har én forælder.

Vi hørte også, at nogle i Folketinget synes, det er helt i orden at gøre forskel, fordi vores mødre selv har valgt at adoptere os.

Men i klubben koster det jo ikke mindre at komme med på koloni for dem, der er adopteret.

Til mødet måtte vi kun lytte – ikke snakke. Ellers ville vi have spurgt politikerne: "Hvordan ville du have det, hvis det var dig? Synes du, andre børn er mere værd end os?"

Hvis de mener "ja", er det diskrimination.

Hvis de mener "nej", burde de sørge for, at det er slut med at gøre forskel.

Hvor svært kan det være?

Læserbrev af Linea Fabricius, 13 år, født i Kina og Saroj Østergaard Khadka, 12 år, født i Nepal - bragt i Nyhedsavisen 22. maj 2007

mange til at kunne samle flertal for B74, og alt pegede på, at forslaget vil falde ved 2. behandlingen den 24. maj.

Imidlertid var der en dark horse, der travede ind i Folketingssalen: Næppe var behandlingen af beslutningsforslaget gået i gang, før de radikales Lone Dybkjær foreslog, at beslutningsforslaget blev henvist til fornyet behandling i socialudvalget, indtil der var kommet svar fra Institut for menneskerettigheder på det udvalgs spørgsmål, hun havde stillet.

Ifølge Folketingets hjemmeside var spørgsmålet stillet den 16. maj: "Ministeren bedes indhente udtalelse fra Institut for Menneskerettigheder, om hvorvidt den gældende lovgivning om børnetilskud, hvor der er forskel mellem enlige forsørgere og enlige adoptanter med hensyn til retten til det særlige børnetilskud, er i strid med menneskerettighedskonventionerne."

Et par dage før 2. behandlingen havde HB kontakt med både Institut for Menneskerettigheder, hvor det blev oplyst, at spørgsmålet endnu ikke var modtaget, og med Socialudvalgets se-

kretær, der oplyste, at det ubesvarede spørgsmål ikke ville få opsættende virkning.

Så det var overraskende at se, at udsættelsen blev vedtaget uden afstemning.

Af Politikens dækning fremgik det, at svar fra Institut for Menneskerettigheder var dukket op midt under behandlingen og var årsag til udsættelsen.

Notatet fra IMR blev offentliggjort på Folketingets hjemmeside og indeholdt en sober redegørelse, hvor børnetilskudslovens formål sammenlignes med en række internationale konventioner.

Sammenfatningen fra Institut for Menneskerettigheder konkluderede:

- at de gældende bestemmelser om ydelse af det særlige børnetilskud **ikke** er i overensstemmelse med FN's konvention om økonomiske, sociale og kulturelle rettigheder,
- at den gældende lov **ikke** tager barnets selvstændige rettigheder i betragtning,

- At det er instituttets vurdering, at en konkret afgørelse ved Menneskerettighedsdomstolen vil resultere i en dom, der fastslår krænkelse af Menneskerettighederne. □

Den 1. juni afholdt Folketinget anden halvdel af 2. behandlingen af B74, og forslaget blev stemt ned med 57 stemmer imod og 48 for. Regeringspartierne argumenter for at stemme imod var, at adoption ikke er en social begivenhed, og Dansk Folketing stemte imod, fordi de slet ikke går ind for eneadoption og derfor ikke vil "belønne" eneadoptanter. Både DF, Venstre og Konservative gav udtryk for, at der er "en vis ulighed" eller "en skævhed" i loven, men de affærdigede ikke desto mindre den forholdsvis klare og kritiske redegørelse fra Institut for Menneskerettigheder bl.a. med henvisning til, at Instituttet ikke havde haft særlig lang tid til at udarbejde den. Ordførerne fra SF og Socialdemokraterne lovede at tage sagen op igen, indtil diskriminationen var fjernet.

Adoption & Samfund fortsætter det politiske arbejde for at få rettet op på diskriminationen af adoptivbørnene, og bakker op om sagen ved menneskerettighedsdomstolen i Strasbourg.

Der var stort fremmøde foran Christiansborg.

Mine adoptivbørn har ikke lige ret i Danmark

Jeg har som enlig adopteret to børn. Jeg har hentet dem i Vietnam og begge gange gjorde myndighederne meget ud af den formelle overdragelsesceremoni. Der var 7-10 embedsmænd til stede og der blev holdt taler om, at vi adoptivforældre skulle give barnet en god opdragelse, så de blev gode samfundsborgere. Jeg går ud fra, at de vietnamesiske myndigheder regner med, at børnene opnår samme rettigheder som andre børn i det land, hvortil de bliver adopteret.

Det er jo netop også ønsket, når man som par eller enlig ønsker at stifte familie via adoption – man ønsker samme rettigheder og pligter som andre familier i det lille velfærdsland Danmark.

Men mine børn har ikke ret til det særlige børnetilskud som andre familier med kun én forældre får. Hvad tænker mon myndighederne i Vietnam om dét? Mon ikke det er lidt svært at forstå en sådan systematisk diskrimination af de børn, de bortadopterer til offentligt godkendte danske adoptivforældre?

Der er stillet forslag i Folketinget om ligestilling mellem enlige adoptan-

ter og eneforsørgere med hensyn til ret til det særlige børnetilskud. Efter 1. behandlingen ser det ud som om en simpel ligestillingssag til nogle få mio. kr. har udviklet sig til en følelsesladet debat om, hvordan en "rigtig" familie skal se ud. Og flertallet synes åbenbart ikke, at familiefORMEN eneadoptivfamilien, er lige så "rigtig" som en traditionel kernefamilie.

De danske myndigheder undersøger nøje de mennesker som vil adoptere. Det er helt rimeligt at undersøge forholdene i den familie, som et adoptivbarn skal adopteres ind i – barnet har jo fra starten oplevet den største sociale begivenhed af alle: at blive forladt eller givet bort af sine biologiske forældre, og skal komme til en så stabil og tryk familie som muligt.

Som enlig adoptivforældre skal man have særlige ressourcer. Det har jeg – også ifølge de danske myndigheder - og de, der kender mine børn, kan se, at de trives.

Jeg er ikke rig, men kan godt forsørge mine unger. Selvfølgelig er der ikke så meget at slå til Søren med

som i familier med to indtægter, men vi klarer os godt nok.

Det er altså ikke fordi, jeg ikke kan eller vil påtage mig at forsørge mine adoptivbørn, men det støder min retsfølelse, at børn, der er adopteret af godkendte familier med én forældre ikke har samme rettigheder, som børn, hvis ene forældre enten er død eller hvor faren er ukendt.

Jeg har lovet at opdrage mine børn til gode samfundsborgere. Hvad skal jeg som god samfundsborgersige til børnene? "Ja - I er adopterede, I er danske statsborgere og har NÆSTEN samme rettigheder som andre danske børn"? Eller skal jeg mon sige: "I Danmark må man gerne være en familie med kun en mor eller kun en far, men hvis barnet er adopteret, så får man ikke så mange penge som de andre familier"? Nej - den holder ikke. Vi er en legal familie, og så må vi også have samme juridiske og økonomiske rettigheder som andre familier.

Læserbrev af Nina Andersen, mor til to børn fra Vietnam – bragt i Jyllandsposten den 13. april

Landsmødet

'Dagligdagen i adoptivfamilien' var overskriften for årets landsmøde, der blev afholdt på Kerteminde Vandrerhjem i weekenden 24.-25. marts. Samtidig og samme sted afholdt en række unge i foreningen det første 'Future Raid' (læs mere på side 35).

af landsmødereferenter, redigeret af Jørn K. Pedersen, HB

Med næsten 200 deltagere var det tydeligt, at rigtig mange fandt emnet for landsmødet interessant og relevant. Samtidig har det været en meget stor udfordring for lokalforeningen på Fyn at planlægge et landsmøde med så mange deltagere, men det må konstateres, at både de fysiske rammer omkring vandrerhjemmet og programmets indhold fungerede rigtig godt – tak for det.

Lars Hestehave indledte med en kort velkomst for alle deltagere, hvor vi både fik hilst på de unge fra Future Raid og fik en introduktion til programmet for landsmødet. Som følge af det store deltagerantal var det

blevet nødvendigt at gennemføre en del af programmet i flere parallelle spor.

Foreningens visioner, dilemmaer og ønsker

Derpå fortalte foreningens formand Michael Paaske om foreningens visioner, dilemmaer på adoptionsområdet og foreningens ønsker for de kommende år. Michael kom ind på det øgede pres der er i øjeblikket på formidlingen, på grund af flere aftagerlande, og opfordrede til at man opsøger nye kontakter i bl.a. det afrikanske område, hvor der må være gode muligheder for at "opdyrke" nye kontakter.

Foreningens visioner er:

- At alle børn har ret til at vokse op i omgivelser, hvor "deres voksne" tager hånd om deres fysiske og psykiske behov. Børn har ret til en barndom med kærlighed og omsorg, leg og læring. Så længe nogle børn vokser op på mangelfulde institutioner, i fabrikker og på gader, og der samtidig findes voksne, der er motiverede og egnede til at være forældre, så længe bør der arbejdes for at formidle børn til adoption.
- Alle adoptivbørn og adoptivfamilier i Danmark (i videre forstand også gerne i EU og i hele verden) skal være juridisk fuldt ligestillede med andre børn og familier.

Vejen til at nå dette:

- Justere lovgivningen i Danmark, så adoptionsloven gælder alle livs- og samfundsområder.
- Afskaffe diskriminerende lovgivning, der rammer adopterede (jf. nogle af de sager vi så hen over julen samt 28 års reglen).
- Alle adoptivbørn og adoptivfamilier i Danmark skal, lige som alle andre børn og familier, have den nødvendige og relevante støtte til at overkomme deres eventuelle specifikke vanskeligheder og problemer, så de kan vokse op til harmoniske personer, der får lov til at udvikle og udnytte deres potentialer fuldt ud. Vejen til at nå dette: PAS i fuldt flor.

Følgende dilemmaer blev fremhævet:

- "Forbrugerbegrebet" i adoptionsverdenen – det gavner bestemt ikke.

Ønsker vi det billede? Kan vi ændre den udbredte forbrugeropfattelse? Er vi selv medskyldige, når vi bruger begreber som konkurrence, flere om budet etc.?

- Adoption i integrationspolitik! Vil vi, adoptivforældre og adopterede, alene påtage os rollen som ofrene i denne debat? Kan vi kontrollere debatten?
- Hvordan distancerer vi os fra enhver form for racisme mod adoptivbørn?
- Post Adoption Service: Vi ønsker mere hjælp og nævner gerne udadtil, at der er problemer; for nogle. Men på den anden side vil vi ikke gøre problemer på adoptionsområdet større end de er, ej heller vil vi skræmme nogen væk. Det går jo godt for de fleste. Myndighederne skal spille en styrende og gerne koordinerende rolle.

Og vore ønsker til fremtiden:

Først og fremmest at vore visioner bliver til virkelighed:

- Alle børn sikres de bedst mulige rammer for deres opvækst.
- Fuldstændig juridisk ligestilling
- Post Adoption Service til alle

Dernæst mere konkret:

- Informationskampagne om barnløshed og adoption, evt. i samarbejde med myndigheder og formidlende organisationer,
- Brede og formaliserede PAS tilbud, dels centralt koordineret, dels lokalt udmøntet
- Flere lande – flere børn

- Bedre økonomiske forhold for såvel adoptanter som formidlende organisationer

Formidling lige nu

Marianne Wung-Sung, souschef i DanAdopt, fortalte herefter om, hvad DanAdopt gør for adoptanter på venteliste og om opfølgning efter hjemtagelse af barn. Marianne pegede på betydningen af de rapporter, som adoptanter og evt. danske myndigheder skal levere til afgiverlandene. Manglende rapporter kan vanskeliggøre den gode kontakt til et afgiverland og i sidste ende standse formidlingen derfra for kommende adoptanter.

Endvidere opfordrede Marianne til at foreningen gør en indsats for at informere kommunerne, herunder bl.a. sundhedsplejerskerne, om de særlige forhold, der kan være i forbindelse med adoptivbørn. Marianne inviterede foreningen til at deltage i DanAdopts informationsmøder.

Endelig oplyste Marianne, at DanAdopt fra adoptanterne får omkring 100 henvendelser om året, som er knyttet til PAS. Det er vigtigt, at adoptanterne lærer at tackle de problemer, som de møder, og de må ikke være bange for at søge hjælp og vejledning.

Under debatten blev der fra salen bl.a. udtrykt ønske om et opfølgningskursus ca. et halvt år efter barnets hjemkomst.

Nanna begravet i sand. Hun er født i Ungarn. Dette foto illustrerer ikke artiklen.

Erfaringer med unge adopterede og deres familier

Terapeut og familiekonsulent Torsten Thomassen fortalte om sit arbejde med unge adopterede og deres familier. Han benyttede en model, der tager udgangspunkt i den unge adopteredes egen selvforståelse, egen identitet og spørgsmålet: hvorfor er jeg adopteret?

I forbindelse hermed fortalte han om nogle unge adopteredes angst for afvisning, frygt for manglende selvverd, anderledeshed og deraf følgende risiko for depressioner. En norsk undersøgelse viser dog, at langt de fleste unge adopterede i undersøgelsen lever som norskfødte og at konstaterede problemer oftest kan kategoriseres som "almindelige pubertetsproblemer med tillæg af adoptionsrelaterede spørgsmål som identitet og tilhørsforhold".

Derfor er det vigtigt, at unge adopterede møder andre, der føler sig anderledes. Alle adoptivbørn har et kronisk savn og en følelse af afvisning i sig.

I sit arbejde kontaktes Torsten Thomassen oftest af hjælpeløse adoptivforældre, der ikke føler sig forstået og mener, at deres børn lukker sig inde, fordi de føler sig kontrolleret af omsorgsfulde forældre. Det var hans erfaring, at adoptivforældre også er bange for at miste og derfor optræder mere omklamrende end biologiske forældre. Forklaringen på det kan være alt, hvad adoptivforældre har været igennem – barnløshed, forgæves medicinske behandlinger etc. etc.

Tidligt følelsesmæssigt skadede børn sørger i deres nye liv selv for at føle sig afvist, det er en gammelkendt og tryk følelse, der styres af underbevidstheden uden at kunne identificeres af den adopterede.

Det er vigtigt med meget stor fortrolighed i arbejdet. Derfor informeres forældrene kun om temaer fra terapeutens samtaler med den unge. Detaljer videregives ikke, medmindre det er aftalt konkret med den unge. Det giver tryghed for den unge, lige som en udbredt brug af humor er med til at gøre situationen lettere.

Mange forældre ønsker at give den unge rejsen tilbage til fødelandet. Torsten Thomassen opfordrer forældrene til en meget nøje vurdering af, om det er forældrene eller børnenes behov, der skal dækkes. Hvis

børnene skal rejse tilbage, er det vigtigt, at det for dem er både frivilligt og ønsket.

Nogle unge adopterede har lavt selvverd. De mener, de skal gøre sig fortjent til anerkendelse – eksempelvis som den gode skolekammerat. Andre har svært ved nærhed, også i forhold til f.eks. kæresten.

Derfor arbejder Thomassen meget med begrebet Livshistorieforløb. Når de unge fokuserer på den manglende brik i puslespillet frem for på helheden, er det godt at lave et detaljeret livshistorieforløb til erstatning.

Livshistorier har som mål at udfylde livshuller, hvor der er uafklarede ting, f.eks. traumer. De giver en sammenhæng i et liv, hvor der er sket mange skift.

I sit arbejde med forældrene støder Thomassen på udtalelser, der opfattes som mistillid: "Vi kan ikke regne med dig, fordi du kommer for sent hjem" skal forklares for den unge, så det står klart, at det handler om bekymring frem for afvisning, hvis der skældes ud.

I den efterfølgende debat blev der spurgt om, hvornår barnet skal fortælles om sin baggrund. Svaret er: "når barnet er klar – det er individuelt" Det blev ligeledes præciseret, at temaet anderledeshed er forskelligt fra person til person og fra alderstrin til alderstrin.

Nordjysk Adoptionsforum

Evelyn Thrane og Susanne Høeg gav en kort introduktion om deres opstart af Nordjysk Adoptionsforum. Derefter fortalte de nærmere om den rådgivning, som de giver til de familier, der henvender sig. I starten var Nordjysk Adoptionsforum tænkt som et lokalt nordjysk tilbud, men det viste sig, at en væsentlig del af henvendelserne kom fra familier bosat udenfor Nordjylland, og derfor er tilbudet nu gjort landsdækkende. Læs mere om Nordjysk Adoptionsforum i Susanne Høegs artikel i Adoption & Samfund nr. 2, 2007.

Cafédebat

For de landsmøde-deltagere, som ikke lige havde lyst til at høre på oplæg hele tiden, var der bl.a. mulighed for en uformel 'café-snak' eller en gåtur i området. Både i caféen og i forbindelse med de forskellige oplæg var der stor diskussionslyst. Det gennemgående tema i cafédebatten

var rådgivning. Mere specifikt blev der bl.a. peget på:

- Ønsker om information fra A&S til kommunerne
- Støtte fra A&S når forældre føler sig låst fast i systemerne
- Uddannelse af konsulenter, som kan være med sammen med forældre, når dialogen går i hårdknude, være sparringspartner til at løse op for konflikterne, så adopterede børn ses som børn med særlige behov og ikke som problembørn

Snakken fortsatte i øvrigt under og efter en god middag med tilhørende underholdning, aftenkaffe og natmad til langt ud på aftenen om lørdagen for at blive genoptaget søndag ved morgenbordet.

Opsamling

Som afslutning på arrangementet fik foreningens næstformand Paul K. Jeppesen ordet for at samle op på landsmødets resultater.

Paul Jeppesen takkede arrangørerne, de mange deltagere og foredragsholderne for deres bidrag til et flot landsmøde, hvor især rådgivningen kom i fokus. Han nævnte, at Hovedbestyrelsen har fået mange gode ideer at arbejde videre med, men erindrede samtidigt deltagerne om, at foreningen jo allerede har et stort, alsidigt og velfungerende rådgiverkorps, som mange medlemmer benytter med godt udbytte.

Paul Jeppesen fremhævede dog de unges arrangement som noget ganske særligt. Det var en stor glæde at se deres flotte arrangement og han udtrykte på hovedbestyrelsens vegne støtte til en fortsættelse af arbejdet blandt de unge adopterede, der jo også har så meget andet at tænke på.

Der er ingen tvivl om, at både de 'menige' medlemmer, de aktive fra lokalforeninger og interessegrupper samt deltagerne fra hovedbestyrelsen fik stort udbytte af landsmødet.

Efterskrift: Der arbejdes nu videre med at udvikle ungdomsarbejdet. De unge har vældig meget gå-på-mod, og det kan kun anbefales, at man i lokalforeninger og interessegrupper støtter op omkring ungdomsprojektet. □

Det ventende hjerte

Af Cindy Champnella
 Abrakadabra Forlag
 ISBN 87-91918-08-1
 Pris: 269 kr

af Tina Johansen Krogh

Læs den! Det er en fantastisk tankevækkende og rørende historie. Da jeg havde læst de første par sider tænkte jeg, åhh nej, det er en af de her oversentimentale amerikanske bøger, som ikke er til at holde ud. MEN der tog jeg heldigvis helt fejl. Så lad dig endelig ikke afskrække af starten.

”Det ventende hjerte” er Lou Jiao’s historie, set ud fra hendes mors synsvinkel. Bogen handler om Lou Jiao’s liv, før under og efter hun som 4-årig bliver adopteret af en amerikansk familie. Men bogen er også en beretning om drømme, vilje og den stærke kærlighed som hun nærer til en lille dreng.

Forfatteren Cindy Champnella og hendes mand så første gang et billede af deres datter på en ”ventende-børn”-liste fra Kina. Det sagde klik og de besluttede at gøre alt, hvad der stod i deres magt for, at den lille pige med de alvorlige øjne, kunne blive deres datter, og sådan blev det med møje og besvær. På daværende tidspunkt havde de ingen anelse om, hvad Lou Jiao havde med i sin bagage og hvilken viljestærk datter de ville få.

De første par år af sit liv, boede Lou Jiao hos sin biologiske mor og lillesøster, men ender på tragisk vis på et af den tids bedre børnehjem, formentlig pga sult. Det er langt fra en dans på roser at overleve på børnehjemmet; sult, kulde, afstraffelse og kampe børnene imellem bliver desværre en del af Lou Jiao’s dagligdag. Det er hjerteskrærende at få en piges ord for, hvordan hun har oplevet sit liv på børnehjemmet.

Ea, 5 år, sammen med sin veninde Lærke. Dette foto illustrerer ikke artiklen.

Lou Jiao giver ikke op, hun kæmper for at overleve under de betingelser, der nu engang eksisterer. En af måderne hun overlever på, er ved at kaste sin kærlighed på den lille dreng Xiao Mei Mei. Selvom hun kun er 3-4 år, vækkes hendes kærlighed og beskyttertrang og hun gør alt, hvad der står i hendes magt, for at passe godt på Xiao Mei Mei. Hun vasker ham, klæder ham på om morgenen, sørger for at de store drenge ikke stjæler hans mad, og hjælper ham med at holde varmen om natten. På børnehjemmet fungerer hun som lille Xiao Mei Mei’s mor og beskytter.

Da Lou Jiao bliver adopteret og ender i USA, er hendes største sorg og bekymring hendes lille Xiao Mei Mei. Så snart hun bliver i stand til at tale med hendes nye forældre, fortæller hun om hendes uro og bekymring og forsøger af bedste evne at overtale hendes forældre til at adoptere

Xiao Mei Mei. De håber, at hendes uro vil gå over med tiden, men heri tager de helt og aldeles fejl. Jo længere tid der går, jo mere intens bliver hendes vilje til at ville redde Xiao Mei Mei fra livet på børnehjemmet. Lou Jiao har en drøm og den arbejder hun mere modent og målbevidst med, end man i sin vildeste fantasi kan forestille sig. Jeg vil ikke afsløre hvordan det går, da en af bogens kvaliteter er spændingen.

Som mor til to piger, der også er adopteret fra Kina, blev jeg helt og aldeles fanget af bogen. Og man kan ikke lade være med at tage hatten af for alle vores viljestærke børn, som uden den evne, aldrig var nået frem til os.

Bogen kunne have haft gavn af en ekstra korrekturlæsning, men bortset fra det, kan den varmt anbefales. □

Adoptivforældre – 15 forældre skriver om at have adoptivbørn

Bogen "Adoptivforældre – 15 forældre skriver om at have adoptivbørn" giver et indblik i, at livet som adoptivfamilie leves på mange mulige måder. Familierne har det fælles vilkår, at børnenes start i livet er sket uden for familien, men derudover har hver familie sin helt egen unikke historie.

af Bente Heltberg

Bogen rummer fortællinger fra familier med én eller to forældre, forældre, der adopterer efter at have fået biologiske børn, forældre, der lige har fået et lille barn, skilsmisseforældre, forældre, der selv er adopteret, forældre med teenagere – kort og godt forældre og deres børn. Forældrene fortæller om dagliglivet med adoptivbørn fra både Danmark og resten af verden, 'feriebørn' der bliver til adopterede børn, små børn og livet med teenagere og voksne børn.

Beretningerne veksler mellem de store følelser ved det første møde og den første tid sammen og glæden over et dejligt langt familieliv, hvor børnene nu er blevet store og på vej ud i voksenlivet.

Der er en tankevækkende beretning om sammenligningen mellem et dansk børnehjem og et børnehjem på Sri Lanka fra forældre, der har adopteret to piger fra henholdsvis Sri Lanka og Danmark. Det danske børnehjem var veludstyret materielt set, men manglede personale, så børnene ikke fik al den opmærksomhed, de behøvede. Børnehjemmet på Sri Lanka havde til huse i nedslidte

bygninger og der var stort set intet legetøj, men masser af mennesker til at yde omsorg. Familien konkluderer, at materialisme ikke gør det alene.

Som det står i forordet er en af fællesnævnerne mellem beretningerne en dyb taknemmelighed over at have fået lov til at blive lige netop dette barns rigtige mor eller far. Mange af bidragsyderne reflekterer over arv og miljø. I en adoptivfamilie bliver man til stadighed mindet om den fysiske forskel, om at der ikke er fælles gener, men at familiebåndene skabes. Muligheder for vores børn vil søge deres biologiske familie omtales ofte - der er dog ingen beretninger om konkrete oplevelser, men overvejelser om det konkrete vilkår

for adoptivforældre. Fælles for beretningerne er også, at de er personlige og samtidig har oplysninger, overvejelser og spørgsmål af almen interesse.

Bogen er velegnet til alle kommende adoptivforældre, der kan hente inspiration, råd og støtte i forestillingerne om og forberedelserne til det nye familieliv. For adoptivforældre er der masser af genkendelse og genoplevelse i beretningerne og meget stof til refleksion.

Bogen er udgivet på forlaget Madsen www.forlagetmadsen.dk og koster 249 kr. Den er udgivet med støtte fra AC Børnehjælp. □

Mille Hefan er 2 år og født i Kina. Dette foto illustrerer ikke artiklen.

Make-up så det passer

Make-up til øjne der er store, små eller skrå. Og hud der er brun, beige eller bleg. Ni adopterede piger fik lært at lægge en make-up, der passer lige til dem.

af Lene Christensen

"Man behøver ikke at lægge sort eyeliner om øjnene. Det gør øjnene mindre. Og så viste det sig, at det faktisk var meget pænere med farver om øjne i stedet for alt det sorte."

Simone Have fra Snedsted i Thy har fået ny viden om kunsten at sminke sig, så farverne passer til lige præcis sådan hun ser ud. Hun er 14 år, går i 8. klasse og er adopteret fra Indien. I marts var hun sammen med otte andre piger med i Matas i Viborg en lørdag eftermiddag for at få to timers råd og vejledning om make-up og hudpleje.

"De lagde make-up på en af pigerne og fortalte, så vi kunne se, hvordan man gør. Så havde de en masse forskellige make-up i mange farver, som vi kunne bruge til selv at prøve, og så kunne vi bare spørge," fortæller Simone.

Hendes mor og far havde kørt den lange vej fra Snedsted til Viborg, så Simone kunne være med sammen med nogle veninder, der også er født i Indien. Og de har bestemt ikke fortrudt, at de brugte en lørdag på det.

"De har virkelig gavn af det, for det er godt for dem at vide præcis, hvordan de skal bruge make-up. De fik lært at lægge make-up ordentligt ved øjnene og lært hvordan man får øjnene til at se større eller mindre ud. De skulle jo heller ikke bruge det sorte om øjnene, som de har gået og troet. Der var masser for dem at lære," fortæller Simones mor, Karin Have.

Hun har en datter, der er meget optaget af sport og som til daglig ikke bruger en masse make-up. Men når der er en anledning, vil hun gerne have det på og nu kan hun også finde ud af at bruge det rigtigt.

"Hun har fået en foundation, der passer til nuanceforskelle i den mørke hud. Hun er jo smuk som en prinsesse nu. Virkelig. Jeg har altid sagt,

at hun ikke skulle have sådan noget, for hun kan jo ikke blive kønere. Men det klæder dem altså og den lørdag kunne vi jo se, at det faktisk klædte dem alle sammen," forklarer Karin Have, der efter besøget i Matas' lokale også selv har fået lagt make-up på øjnene af sin datter en dag, hun skulle i byen.

De ni deltagende piger er mellem 11 og 19 år og er født på forskellige steder som Colombia, Korea og Indien. Med øjen- og hudfarve der varierer lidt fra danskfødte kammeraters, kan det være svært at finde vej i det hav af make-up produkter og -farver, der findes i butikkerne.

"Jeg lærte meget om, hvordan man kan blande farverne, og også om hvordan man tager make-up af," fortæller Simone Have. Siden arrangementet i Matas har hun selv været på indkøb blandt andet efter en ny foundation og et par nye farverige øjenskygger bl.a. en med gul og lyserød. For farver, det klæder jo de mørke øjne... □

Lidt fakta:

LF Viborg Amt havde den 17. marts kl. 15-17 arrangementet: "En lørdag for pigerne". Det kostede 60 kroner at deltage. Med i prisen var også forfriskninger og en lille gave fra Matas med en mascara og to parfume-prøver.

Ni unge piger i fuld gang med make-up, farver og hudpleje.

Tilknytning og adoptivbørn

I forberedelsen til at blive forældre støder vi ofte på begrebet tilknytning. Vi læser og hører, hvor vigtig tilknytning er, for at barnet skal blive trygt og selvstændigt og kunne udvikle sig på den bedst mulige måde til at møde hverdagens udfordringer, glæder og sorger. Tilknytning bliver på mange måder alfa og omega for barnets udvikling og mestring af livet. Dette gælder i høj grad for det adopterede barn.

af Ingvild Huse, oversat fra norsk af Heidi Senderovitz.

Artiklen har tidligere været bragt i Adopsjonsforum, september 2006.

Hvert barn er unikt med sin egen specielle erfaring. Dét, der vil være en god hjælp for det ene barn, vil måske ikke kunne give det andet barn det samme, selvom de begge har samme grundlæggende behov for en tilknytning mellem sig selv og deres nærmeste omsorgsperson. Viden om tilknytning og forskellig tilknytningsadfærd kan give forældre en bedre forståelse for barnets adfærd og skabe et positivt samspil mellem forældre og barn.

I denne artikel skal vi se nærmere på begrebet tilknytning, og hvad forældre kan gøre i praksis for at styrke tilknytningsforholdet mellem barnet og forældrene. Artiklen er kun en lille smagsprøve på et stort og vidtspændende område.

Der er udviklet mange teorier om

tilknytning, både ud fra biologiske, kulturelle og forskellige udviklingspsykologiske ståsteder. Der er langt mindre dokumenteret forskning bag disse teorier. Denne artikel bygger på bøger og kurser af personer, som har arbejdet med tilknytning og tilknytningsforstyrrelser igennem tiden og deres teoretiske udgangspunkter. Hvis du vil læse mere, finder du en litteraturliste i forlængelse af artiklen.

Den folkelige forståelse

Den folkelige forståelse af tilknytning er den kærlighed mellem børn og forældre, som er grundlag for en samhørighed, der varer hele livet. Her forstås tilknytning som det bånd, der opstår og opbygges mellem barnet og dets vigtigste omsorgsperson(er). Kvaliteten af dette bånd kan styrkes eller svækkes af forskellige faktorer. Det kan være forældrenes måde at møde barnets behov på, barnets historie og barnets personlighed.

Barnets tilknytningsadfærd er både af følelses- og adfærdsmæssig art og udvikler sig fra fødslen, eller – som nogle hævder – helt fra det er et foster og kan høre lyde fra den biologiske mor og omverdenen. Fordi barnet fra fødslen fysisk er helt afhængig af en person, som opfylder barnets behov for mad og kropskontakt, hævdes det, at barnet først må udvikle tilknytning til en person, før det kan klare at udvikle nære bånd til flere personer. For mange børn kan det betyde, at de har brug for at knytte sig til den ene af forældrene, før barnet skal udfordres til at knytte sig til den anden. Dette kan opleves som svært for den part, der i en periode meget tydeligt er nummer to i forhold til barnet.

1 til 3 års alderen

De tre første år, hvor barnet er fy-

Jon, 3 år, er født i Korea.

Dette foto illustrerer ikke artiklen.

sisk og psykisk mest afhængig af omsorgspersonen, anses for specielt vigtige for barnets tilknytning. Denne periode anses også som værende meget vigtig på grund af den neurobiologiske udvikling i hjernen, specielt i sanseområdet i hjernebarken.

Den indre arbejdsmodel

Barnet udvikler en tilknytningsadfærd ud fra sine erfaringer med omsorgspersonen. Når omsorgspersonen er fysisk og følelsesmæssigt tilgængelig og forstår og besvarer barnets psykiske behov, vil barnet udvikle en tryk form for tilknytningsadfærd. Omsorgspersonen bliver da den trygge base, fra hvilken omgivelserne udforskes, og barnet vil langsomt, men sikkert blive mere og mere selvstændig og tryk i sine omgivelser. De erfaringer, barnet får, gør

at barnet udvikler det, som Bowlby kalder en indre arbejdsmodel. Den indre arbejdsmodel overføres til nye situationer, samspil og nye erfaringer. Et barn med gode erfaringer udvikler en tilknytningsadfærd, hvor det vil kunne samspille positivt med sine omgivelser, og med forældre, søskende, venner, børnehaven og skole. Dette kan også have positive konsekvenser for barnets kognitive udvikling, dets muligheder/evner til at koncentrere sig, tage imod og udføre beskeder, samt forstå konkret og abstrakt viden.

Forældrenes egne erfaringer

Forældrenes erfaring med tilknytning til sine oprindelige omsorgspersoner vil kunne påvirke, hvordan forældrene svarer på barnets adfærd og behov. Nogle forældre kan være ambivalente over for deres børn, og giver ikke altid barnet det, som det efterspørger som f.eks. trøst, når det græder eller mad, når det er sultent. Andre vil ikke give barnet den fysiske kontakt, barnet har behov for, skubber det fra sig eller er kun lidt til stede psykisk, når barnet får mad eller daglig omsorg. Barnet vil kunne mærke det og erfare, at dets behov ikke bliver respekteret, bliver latterliggjort eller kun lidt værdsat. Andre forældre kan have sorger eller traumer, som de ikke selv har fået bearbejdet, som f.eks. sorgen over ikke at kunne føde et barn selv. Det kan få indvirkning på, hvordan de imødekommer og ser deres børns behov. Denne sorg kan dukke op og må bearbejdes i mødet med det længe ønskede barn.

Manglende indleven eller negative måder at imødekomme barnets behov på kan føre til, at barnet får en ambivalent, undvigende eller desorganiseret tilknytningsadfærd til sine nærmeste omsorgspersoner. Barnet bygger sin erfaring på, hvad det *først* mødte i sit liv, for så at overføre det til nye møder med nye omsorgspersoner eller med kammeraterne i børnehaven og skolen og til sidst i forhold til sin egen partner og egne børn.

Tilknytningsforstyrrelse

Mange adoptivbørn er vokset op på børnehjem uden en fast omsorgsperson, med rutiner som ikke har kun-

net tage hensyn til det enkelte barns unikke behov eller personlighed. Børn kan have boet hos flere plejeforældre af forskellig kvalitet, noget som vanskeliggør en positiv tilknytningsadfærd i et nyt hjem. For nogle børn kan den traumatiske oplevelse ved at være blevet revet væk fra en fast omsorgsperson være nok til, at barnet vil have svært ved at knytte nye og positive bånd til sine nye forældre og søskende. Dette er uafhængigt af barnets alder ved bruddet. Barnet kan få en tilknytningsforstyrrelse.

Sår kan heles

Erfaring og forskning viser, at hos de fleste børn kan rigtig mange sår heles. Når barnet kommer til at opleve, at de nye forældre er fysisk og følelsesmæssigt tilgængelige samtidig med indleven i og forståelse for barnets signaler, vil barnet få nye erfaringer og dermed kunne udvikle tillid og tryghed. Stabilitet og kontinuitet er også vigtige faktorer. Kvalitetsmæssigt gode tilknytningsbånd vil kunne udvikles. Den indre arbejdsmodel ændres positivt. Dette vil være grundlæggende for barnets videre følelsesmæssige og kognitive udvikling.

For børn, der har haft gode plejefamilier, nære og indfølelse børnehjems personale, vil forstående og kærlige, nye forældre kunne blive en bekræftelse på deres tidligere positive erfaringer og gøre overgangen og tilknytningen til nye forældre lettere.

Negativ cirkel

For nogle børn med dårlige erfaringer vil overgangen til nye forældre blive vanskelig. Tidligere erfaringer med brud, som opleves som afvisning og/eller dårlig omsorg, vil gøre det vanskeligt at få tillid til nye og positive erfaringer. Barnet kan søge bekræftelse på gamle erfaringer ved fysisk og psykisk at afvise nye omsorgspersoner for at få bekræftet tidligere erfaringer om afvisning. Barnet kan skabe konflikter ved at prøve grænser, spytte, bide, kradse, snakke grimt eller lignende – for at få negative reaktioner tilbage. Hvis de negative reaktioner – afvisningen – kommer, får barnet bekræftet sin indre arbejds-

model og kan bygge videre på den.

Nogle børn skelner ikke mellem forældre og andre og går ukritisk til alle voksenpersoner. De behøver hjælp til at sætte grænser for andre og søge nærhed hos omsorgspersonen/personerne. Nogle børn undgår eller omgår omsorg ved nærmest at blive usynlige i familien eller i børnehaven. Barnet vil forsøge at holde sig i udkanten af familien, vil ikke modtage trøst, når det er ked af det, slår sig eller er træt. Barnet prøver måske at undgå fysisk kontakt og øjenkontakt (kram bliver givet med baghovedet). Enkelte af disse børn ser tilsyneladende ud til at tilpasse sig meget nemt i sin nye familie, og det kan være svært at se, at barnet prøver at undgå nærhed og omsorg. Først efter nogle år vil man erfare, at barnet har en falsk tilknytning eller en overfladisk tilknytning til sine nærmeste. Nogle børn vil søge kontrol over deres eget liv ved hele tiden at holde øje med omsorgspersonens gøren og laden og vil med årene forsøge at kontrollere alt, hvad omsorgspersonen skal gøre.

Nogle forældre vil nok nikke genkendende til disse beskrivelser. Det er vigtigt at huske, at barnet ikke nødvendigvis har den alvorlige diagnose, reaktiv tilknytningsforstyrrelse (RAD), men barnet har måske tilknytningsforstyrrelser for en kortere eller længere periode og behøver hjælp til at få ændret tilknytningsadfærden og de indre arbejdsmodeller.

Professionel hjælp

Nogle forældre og børn vil have brug for professionel hjælp hos sundhedsplejersker, PPR-tjenesten, børne- og ungdomspsykiatriske klinikker eller privatpraktiserende klinikker med adoptionskompetence. Her vil man kunne få råd om, hvordan man kan imødekomme sit barns tilknytningsadfærd på en måde, som fremmer tilknytning frem for at bekræfte gamle erfaringer hos barnet.

Som regel ved forældre ikke, om det kommende barn vil få problemer med tilknytningsprocessen. Som forældre skal man lære barnet at kende, lytte til dets behov, og til hvordan det forholder sig til os. Barnet skal have positive erfaringer. Som alle børn vil

det adopterede barn have brug for tid og tålmodighed i måneder og år. Jo ældre et barn er, jo længere tid vil det tage, før det har en iboende tryghed om, at det hører til hos sine forældre. Vi siger ofte, at en et-årig skal bruge et år, at en tre-årig skal bruge tre år. Det betyder ikke, at den tre-årige skal arbejde mere end den et-årige i disse tre år med tilknytningsadfærd, men det vil have behov for længere tid til at opnå den grundlæggende tryghed og tilhørsforhold.

Her er Bowlbys indre arbejdsmodel brugt som forklaring på, hvordan børn og forældre udvikler tilknytning. Andre teorier bruger andre forklaringsmodeller. Men teorierne minder alligevel meget om hinanden, når det kommer til praktiske råd om, hvordan forældre kan knytte positive og stærke bånd til deres børn.

Nogle praktiske råd

Det er muligt med nogle praktiske tiltag at fremme en positiv tilknytningsadfærd. Nedenfor kommer der nogle råd om, hvordan forældre kan lette det smertefulde brud fra det eneste velkendte til et nyt hjem med nye og ukendte ansigter, nye lugte og lyde i nye omgivelser.

De fleste overdragelser sker brat og uden tilvænning. Barnet kommer til sine nye forældre uden forberedelse og uden nogen gradvis overgang med mulighed for at vænne sig til og se sine nye forældre lidt efter lidt, før en endelig flytning fra dets op-

rindelige hjem. Nogle børn, som regel de lidt ældre børn, er blevet forberedt med billeder af de nye forældre, samtaler med plejeforældre eller børnehjems personale om, at de snart skal have et nyt hjem. I nogle få lande bor barnet på børnehjemmet i nogle dage/uger og får besøg af sine nye forældre i løbet af den tid, før de forlader børnehjemmet og oprindelseslandet.

Uanset om overgangen er brat eller mere forberedt, vil barnet blive udsat for en række nye indtryk i mødet med sine nye forældre og land. I en kaotisk verden må den voksne skabe orden og trygge omgivelser for barnet. Forudsigeligheden ved en fast struktur på dagen sammen med konsekvent grænsesætning ud fra barnets niveau hjælper barnet til at få styr på sit nye liv.

Kun hos mor og far i starten

For at hjælpe barnet med at fokusere på sine nye omsorgspersoner er det vigtigt at skærme barnet fra for mange indtryk. Forældrene og hjemmet kan være rigeligt for de fleste i flere uger. Alle de velmenende slægtninge og venner, der trippende venter på den nyankomne, må vente. Barnets behov for beskyttelse og nærhed til de(n) faste person(er) er vigtigere end deltagelsen fra alle, som har ventet sammen med de kommende forældre på den store begivenhed.

Besøg i hjemmet bør i den første tid være korte. Barnet skal kun sidde i favnen på mor og far (det gælder også store børn), må kun få mad, trøstes og passes af mor eller far. Den besøgende kan selv skænke kaffe og hente kage. Mor og far skal være optaget af barnet og ikke af at være en god vært eller værtinde. Søskende skal selvfølgelig have del i glæden, men den nyankomne skal gennem erfaring lære at nuancere og skille dem ud, som er hovedomsorgsgiver(e) i dets nye liv.

Sove hos mor og far

I vores samfund er det normalt at lade barnet sove i sit eget værelse. Forskellige "opdragelsesteorier" lærer for-

ældre ikke at "overbeskytte" børn ved at lade dem sove sammen med forældrene eller i forældrenes soveværelse. De fleste adopterede har erfaring med sovesale eller små huse, hvor mange har sovet i den samme seng eller samme værelse. De allerfleste børn (uanset alder) vil derfor have godt af at sove sammen med forældrene om natten. En seng ved siden af forældrenes eller en dobbeltseng stor nok til flere end to vil være at foretrække, så barnet bliver bekendt med lyde og lugte. Barnet kan få tillid til, at de nye omgivelser er stabile – "mor og far forsvinder ikke, når jeg sover". I den litteratur, der findes på området, konkluderes det, at disse børn ikke får problemer med at flytte ind på egne værelser eller i egne senge, når de er klar til det. Men det vil kræve tid og tålmodighed af forældrene. Samliv og lange aftensamtaler må måske henlægges til andre steder.

Psykologien Rygård siger meget rammende om adoptivforældre: "I løbet af det første år, kommer man som regel så meget til sig selv, at man med en vis overbevisning kan huske, hvad man selv hedder, og bliver i stand til at følge en hel dags nyheder – næsten. I heldige tilfælde genoptager forældrene deres seksualliv. Og barnet begynder at kunne være alene i op til 5 minutter ad gangen." (Rygård 2006, egen oversættelse).

Fysisk kontakt skaber nærhed

Bæresele og rygsækstol er en god måde for mange små at erfare nærheden og knytte bånd. En rygsækstol kan være et godt redskab, når den lille (på måske to år) ikke vil eller skal være alene, når der laves mad eller gulvene støvsuges. For det lidt ældre barn kan det at lave mad sammen med en forælder/familien, sjaske og grise til, være en god erfaring, som skaber positive bånd.

Barnevognen er for mange børn totalt ukendt og dermed uhyggelig eller farlig. En barnevogn, hvor barnet hele tiden er vendt mod forældrene, så det hele tiden har øjenkontakt, når det ønsker det, dæmper angsten og skaber en langt bedre dialog mellem barn og forældre. For nogle børn skal barnevognen bruges mindst muligt – barnet må hellere udforske de

Thomas er 3 1/2 år og født i Korea. Dette foto illustrerer ikke artiklen.

Dejlig jordbærfest. Josefine er født i Kina. Dette foto illustrerer ikke artiklen.

nærmeste kvadratmeter rundt om huset eller på gaden trygt forankret i mors eller fars hånd eller i rygsækestol. At være ude med barnet bliver at opdage haven eller gaden på ny, og så må verden længere udenfor vente.

Borte-tit-tit-lege, sanglege og bevægelseslege, hvor børn og forældre leger, har øjenkontakt, fysisk kontakt og morskab, kan skabe positiv tilknytningsadfærd. Andre eksempler er boldlege, hvor man giver og får, madlavning eller vandlege med større børn. De fleste børn får en god ro og nærhed i læsestunder sammen med den voksne. Hjemmesiden www.anknytning.nu (på norsk: red.) kommer med mange praktiske råd om aktiviteter, som fremmer en positiv tilknytning mellem børn og forældre.

Find et pusterum

Det er ikke altid nemt at læse eller forstå barnet, forstå hvor mange nye indtryk, det kan udsættes for, uden at det bliver for skræmmende eller uoverskueligt. Nogle børn skal bruge lang tid og har brug for en forsigtig tilnærmelse til forældrene og en

langsom udvidelse af barnets nye verden. Andre synes at tåle langt mere. Barnets behov for det helt nære kan komme i strid med forældrenes egne behov for et pusterum. Forældrene har behov for at møde andre og opleve nye ting efter lang tid med barnet. Et godt samarbejde mellem forældrene om, hvordan og hvornår man kan skabe et pusterum, kan lette en sommetider anstrengende overgangsfase. Enlige forældre kan blive aflastet med praktisk hjælp frem for pasning af barnet.

Viden om tilknytning og tilknytningsforstyrrelser er et værktøj til at skabe gode og livslange bånd mellem børn og forældre. Gennem adoption får forældre en enestående mulighed for at få et allerede født barn, lære barnet at kende og lære sig selv at kende også. Man kommer til at opleve lykken og bekymringen ved helt uhæmmet at øse kærlighed ned over et lille menneske, som er helt afhængig af den voksne. Tilknytningen skabes i dette rum. □

Norske litteraturhenvisninger:

Bowlby, J: *At knytt og bryde nære bånd*. Det lille Forlag, 1996

Bunkholdt, V: *Fosterhjemsarbeid. Fra rekruttering til tilbakeføring*. Gyldendal forlag, 1994

Bunkholdt, V: *Utviklingspsykologi*. Universitetsforlaget, 2000

Lindblad, F: *Adoption*. Studentlitteratur, 2004

Rygård, NP: *Børn og unge med tilknytningsforstyrrelse. "Tidlig frustration"*. Forfatterforlaget, 2002

Smith, L: *Tilknytning og barns utvikling*. Høyskoleforlaget AS, 2002

Thomas, NL: *When love is not enough. A guide to parenting children with RAD – Reactive Attachment Disorder*.

Webster-Stratton, C: *Hvordan fremme barnets sosiale og emosjonelle kompetanse*. Gyldendal forlag, 2005

Websider med specielt fokus på tilknytning:

www.anknytning.nu

<http://icp.psych.udel.edu> - Infant Caregiver Project, Baltimore, USA.

Tilknytningsforstyrrelser som følge af omsorgssvigt

Især i småbarnsalderen er der stor mulighed for at påvirke et barns tilknytningsmønster, bl.a. i forbindelse med adoption, hvis adoptivforældrene er opmærksomme på, om deres barn har tilknytningsvanskeligheder og ved, hvad de kan gøre for at støtte en god udvikling.

af Lars Rasborg

Det grundlæggende kendetegn på en forstyrrelse i tilknytningen som følge af omsorgssvigt er, at barnet er **utrygt**. I alvorligere tilfælde, at barnet er passivt, ligegyldigt eller psykisk "dødt", som om det har givet op over for livet og ikke længere mærker utryghed.

Barnet er blevet utrygt, fordi det har været overladt for meget til sig selv og har skullet klare for meget selv og i nogle tilfælde også er blevet mishandlet. Utrygheden hindrer barnet i at vise den almindelige udforskningsadfærd, hvor det går på opdagelse i verden, leger mv. I stedet går barnet f.eks. rastløst eller uroligt fra det ene til det andet, ødelægger ting, driller andre børn eller er passivt.

Andre tegn på tilknytningsforstyrrelse hos det omsorgssvigtede barn er bl.a., at barnet ikke søger den voksne, når det har problemer, men prøver at klare sig selv, og at det bider smerte og kulde i sig. I nogle tilfælde undgår barnet den voksne, f.eks. undgår det øjenkontakt eller berøring, og afviser aktivt den voksne. I andre tilfælde søger og afviser barnet den voksne i et modsætningsfuldt mønster.

Barnets måde at behandle andre på kan virke, som om det betragter dem som ting. Den voksne kan bruges til at åbne juicekartonen, men er

ellers luft for barnet, eller den voksne synes at udgøre en risiko. Barnet kan tage legetøj ud af hænderne på andre børn på samme måde, som det tager ting fra en hyld. Eller barnet holder stor afstand til andre børn og venter med at tage fat i et stykke legetøj, indtil det er helt sikker på, at ingen andre bruger det.

Det tilknytningsforstyrrede barn har svært ved at få kammerater. Dets udadrettede adfærd gør andre børn utrygge, og overtilpassende adfærdstræk gør, at andre børn ikke rigtig opdager barnet og fatter interesse for det. Barnet er belastende for den voksne; over for det kæmpende barn skal de have et øje på hver finger, og det overtilpassede barn har de svært ved at nå ind til.

Der skelnes mellem fire hovedformer for tilknytning, nemlig tryk tilknytning og tre utrygge former for tilknytning (Smith, 2003; Holmes, 2003; Mortensen, 2001):

Tryk tilknytning (type B)

Barnet leger aktivt og udforskende, når tilknytningspersonen (i det følgende kaldet moderen) er der. Når moderen går, bliver barnet ked af det og leger mindre eller standser legen helt. Når hun kommer tilbage, søger barnet kontakt med hende, det lader sig trøste og genoptager legen.

Barnet forventer, at moderen er tilgængelig og hjælpsom, hvis der opstår vanskeligheder.

Tryk tilknytning udvikles hos børn, som har forældre, der er følsomme over for barnets signaler, når det er i vanskeligheder, og som hjælper barnet. Forældrene søger og nyder kontakten med barnet og bifalder dets udvikling, dets udforskning af verden og forsøg på aktivt at påvirke den. Forældrene er tilgængelige som en tryk base, som barnet kan vende tilbage til ind i mellem sine ture ud i verden.

Storebror William, 3 1/2 år, giver lillebror Anthon, 1 år, et megekys. Dette foto illustrerer ikke artiklen.

Utryg-undgående tilknytning (type A)

Barnet leger aktivt, men virker anspændt eller springende i legen. Barnet viser kun få tydelige tegn på ubehag, når moderen går. Det kigger væk, når hun kommer igen, eller undgår hende aktivt, især ved gentagne fravær. I stedet fokuserer barnet på legetøjet, og ofte er det venligere over for den fremmede end over for sin mor.

Barnet regner stort set ikke med, at moderen er tilgængelig og hjælpsom. Det forventer snarere at blive afvist og beskytter sig mod afvisning ved at holde afstand. Barnet er på vagt og tilbøjeligt til at prøve at klare sig uden sin mor. Det undgår at ønske noget af sin mor, fordi hun kunne reagere negativt og skabe endnu større afstand.

Undgående tilknytning er almindelig hos omsorgssvigtede børn og har ofte sammenhæng med, at forældrene overlader barnet for meget til sig selv eller afviser det. Forældrene er forhindret i at yde omsorg, f.eks. fordi de selv har manglet omsorg og befinder sig i en kronisk mangeltilstand.

Utryg-ambivalent tilknytning (type C)

Barnets leg er passiv og hæmmet, og der mangler udforskning. Moderen vækker vrede i barnet, hvis hun opmuntrer det til selvstændighed, f.eks. ved at forsøge at få det til at lege selv. Barnet bliver ked af det, når moderen går. Det søger hende, når hun kommer tilbage, og kan være klæbende eller klyngende, men er samtidig afvisende og derfor svært at berolige og gøre tilpas.

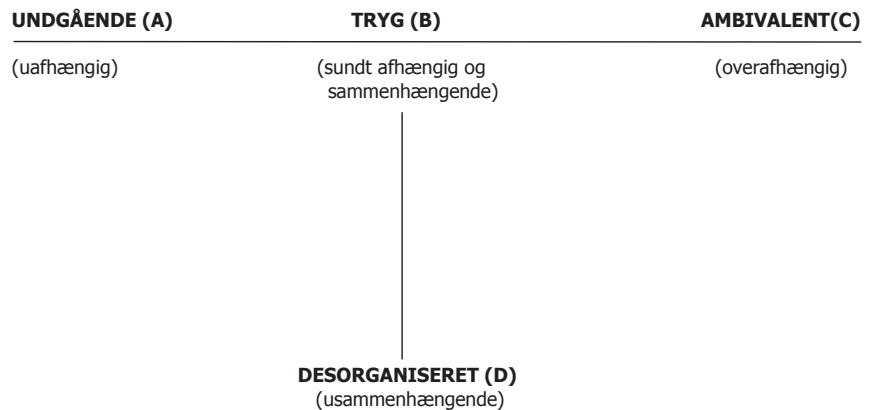
Barnet er usikkert med hensyn til, om moderen er tilgængelig og hjælpsom, men prøver at få hende til at være det. Det oplever adskillelse som varigt tab eller død.

Utryg-ambivalent tilknytning er sjælden hos omsorgssvigtede børn. Den ses hos børn, hvis forældre er usikre og inkonsekvente, f.eks. sådan, at de skifter mellem at være sensitive og tilgængelige og ikke være det, eller mellem at være positive og negative følelser for barnet. Det er f.eks. forældre, der kan indleve sig i et barn, men som i perioder over-

skyldes af deres egne problemer. Forældrene er utrygge; eksempelvis får en mors trang til en børnefri weekend hende til i næste øjeblik at tænke, at hun ikke kan lide sine børn, og hun kommer til at tænke på oplevelser, hvor hun selv som barn følte sig afvist og forladt af sine forældre, der måske forekom krævende, ambitiøse eller kølige.

Lettere former af utryg-ambivalent

tede børn og hænger ofte sammen med mishandling eller med en forældreadfærd, der er stærkt uforudsigelig og skiftende, og som derved virker truende. Barnet har derfor ikke fået udviklet holdepunkter for godt og skidt og for, hvad det kan forvente. Forældrene har ofte selv manglet sådanne holdepunkter i deres egen opvækst og er selv svært svigtede eller de er sindslidende.

tilknytning kan ses hos børn med omsorgsfulde, tænksomme og ofte veludannede forældre, der ønsker at vide alt om børns udvikling, og som frygter at prøve sig frem, fordi de kunne komme til at gøre noget forkert.

Desorganiseret tilknytning (type D)

Barnet har ikke udviklet et sammenhængende mønster (som børnene i de andre grupper), eller mønstret er brudt sammen. Barnet skifter i stedet mellem uklare eller modsatte mønstre. Det kan f.eks. række ud efter moderen, når hun går, men afbryde bevægelsen og tage fat i noget legetøj. Eller det kan række ud efter hende, når hun kommer igen, men afbryde og lade sig falde ned på gulvet eller græde voldsomt og klynge sig til moderen, men samtidig vende blikket væk fra hende.

Det er, som om barnet mangler holdepunkter for, hvad der er godt og skidt, og er forvirret med hensyn til, hvad det kan forvente af moderen. Barnet kan det ene øjeblik desperat søge sin mor og det andet øjeblik undgå hende, som om hun udgør en fare.

Desorganiseret tilknytning er almindelig hos de sværest omsorgssvig-

De fire tilknytningstyper beskrives i figuren (Holmes, 2003 med mindre ændringer). Den vandrette skala er en afhængighedsskala, der går fra undgående tilknytning (A), hvor barnet er for uafhængigt af omsorgspersonen, til ambivalent tilknytning (C), hvor barnet på overafhængig måde klynger sig til omsorgspersonen. Tryk tilknytning (B) er en afbalanceret mellemposition. Den lodrette skala er en sammenhængsskala, der går fra de tre sammenhængende mønstre (A-C) til det usammenhængende mønster, desorganiseret tilknytning (D). På denne skala er tryk tilknytning et optimalt toppunkt. (Figuren gør det meningsfuldt, at tryk tilknytning, der beskrives som den første type, betegnes med et B).

Et barn kan udvise en blanding af tilknytningstyper, og én type kan være fremherskende i forhold til moderen, en anden i forhold til faderen. Efterhånden som barnet bliver ældre, vil det ofte samle sig til ét generelt mønster, som kan være "rent" eller en blanding af flere tilknytningstyper.

Man skal ikke bekymre sig for meget over, at det kan være svært at afgøre det enkelte barns tilknytningstype. Vigtigere end at afgøre typen er det at kunne beskrive barnets karakteristika.

teristiske adfærd og de tanker og følelser, som adfærden vækker hos den voksne og hos andre børn.

Sammenfattende er omsorgsvigtede børn erfaringsmæssigt utrygt-undgående tilknyttede (A). Det desorganiserede mønster (D) forekommer også, men det er sjældnere og vidner ofte om alvorligere svigt. Det ambivalente mønster (C) er sjældent blandt omsorgssvigtede børn, formentlig fordi det forudsætter mere omsorg, end disse børn som oftest har fået. Man kan dog opleve, at omsorgssvigtede børn, der er undgående (A), men som får god hjælp til kontaktudviklingen, viser ambivalente træk (C) hen imod udviklingen af en mere tryk tilknytning (B). Et barn, der ikke reagerer på smerte, kan således som følge af den voksnes om-

sorg svinge over i den modsatte grøft og græde, som om det er døden nær, hver gang det får et lille knubs. Det er et tegn på, at barnets udvikling hen mod en mere tryk tilknytning er godt på vej.

Der er fundet en ganske stor overensstemmelse mellem mødres tilknytning til deres egne forældre under opvæksten, deres aktuelle tilknytningsmønster og det mønster, deres børn udvikler i småbarnsalderen (Mortensen, 2001). Især i småbarnsalderen er der dog stor mulighed for at påvirke et barns tilknytningsmønster, bl.a. i forbindelse med adoption, hvis adoptivforældrene er opmærksomme på, om deres barn har tilknytningsvanskeligheder og ved, hvad de kan gøre for at støtte en god udvikling. □

Lars Rasborg er cand. psych., privatpraktiserende psykolog, specialist i børnepsykologi og videreuddannet i psykoterapi med voksne.

Litteraturhenvisninger:

Rasborg, Lars: *Miljøterapi med børn og unge*, Akademisk Forlag, 2005

Holmes, Jeremy: *På sporet af den sikre base. Tilknytningsteori og psykoterapi*, Det lille Forlag, 2003

Mortensen, Karen Vibeke: *Fra neuroser til relationsforstyrrelser*, Gyldendal, 2001

Smith, Lars: *Tilknytning og børns udvikling*, Akademisk Forlag, 2003

Samklang - om tilknytning og forældre

At skabe samklang mellem barnet og adoptivforældrene er en stor opgave. I dette interview giver psykolog May Britt Skjold sit bud på tilknytningens svære kunst

af Anne Marie Andresen

- Mange adoptivforældre sætter spørgsmålstegn ved tilknytningen: Er mit barn nu tilstrækkeligt knyttet til mig? I virkeligheden har barnet brug for, at den basale tilknytning tages for givet. De fleste sunde og raske mennesker er nogenlunde stabile og reagerer på gråd, glæde og "jeg keder mig". Der er tilknytning. Man kan ikke tale om manglende tilknytning i en relation.

Jeg har bevæget mig ind i mit gamle kvarter på Nørrebro, hvor psykolog May Britt Skjold har sin konsultation.

Her er der højt til loftet, og jeg har regnet med, at det for en gangs skyld kan være i orden at tale om adoptivforældres manglende tilknytning til deres barn - et, synes jeg, tabubelagt område. Men grundlaget for interviewet er allerede skudt i sæk: der er ganske enkelt ikke noget, der hedder manglende tilknytning.

Tilknytningsmønstre

- Bowlby taler i stedet om fire tilknytningsmønstre, og man kan forholdsvist nemt iagttage dem på en legeplads. Forestil dig tre mødre på en bænk: Den ene mor bliver grebet af en udefinerlig ængstelse, hver gang barnet bevæger sig væk fra hende. Hun kalder barnet til sig og signalerer derved, at verden er farlig. Barnet lærer ikke at mestre verden. Dette barn udvikler et ængsteligt tilknytningsmønster. Den anden mor læser et blad. Hun reagerer ikke, når barnet går væk fra hende. Hun er ikke til stede. Barnet kunne gå ind i skoven, uden at hun reagerede på det.

Dette barns uafhængighed fylder for meget, og det udvikler en undvigende tilknytning. Den tredje mor møder barnets blik, når det vender sig om for at gå væk fra hende. Hun signalerer, at verden er tryk - gå du bare ud i den. Hun er til stede, men rolig. Dette barn udvikler en sikker tilknytning. Det fjerde tilknytningsmønster kaldes et desorienteret mønster, og der taler vi om en egentlig tilknytningsforstyrrelse.

- Det er jo virkelig store spørgsmål, det her! Altså - det er en balance. Forældrenes respons på barnet er afgørende. De skal sikre fysisk nærhed, afhængighed, tæthed. Det, vi kalder tilknytning. Men barnet skal jo også videre ud i verden og afprøve sin nysgerrighed. Man taler om en afhængig og en uafhængig position.

- *De tre mødre på bænken - hvorfor reagerer de så forskelligt?*

- Jamen, mødrene har jo også gjort sig nogle erfaringer i deres opvækst og dannet tilknytningsmønstre, som på-

virker deres tilgang til barnet. Hvis en mor har et ængsteligt tilknytningsmønster, så vil hun naturligt overføre dette til sit eget barn. Og det er jo her adoptivforældre kommer på særligt arbejde, fordi alle adoptivbørn har været i en eller anden form for tilknytningsrelation og et efterfølgende sorgforløb, som har betydning for tilknytningsadfærden.

- På børnehjemmene rundt om i verden udvikler børnene det, vi kalder overlevelsestrategier: hvis deres gråd ikke afføder en reaktion, medfører det, at barnet enten skriger højere eller giver op. Spørgsmålet er: Hvordan får jeg?

Måske er der snarere tale om en tilpasningsstrategi... Det er en aktuell diskussion.

- Du har lige været med en delegation i Etiopien?

- Ja, og dér så vi det jo: nogle af børnene havde formået at få opmærksomhed - ved at være charmerende, vedholdende, smukke, smilende. Det var de børn, vi lagde mærke til. De op-

givende, mimikfattige børn - ja, dem så vi i første omgang slet ikke. Det er selvforstærkende og forfærdeligt.

Det slidsomme match

- Adoptivforældres særlige arbejde består i at afstemme deres egne tilknytningsmønstre med barnets. Nogle match er mere slidsomme end andre. Har barnet et undvigende tilknytningsmønster, hvor selvstændigheden fylder meget, og moderen i sit tilknytningsmønster har behov for megen bekræftelse, ja, så kan det betyde mange års daglige kampe. Moderen har måske en følelse af uforståenhed - føler ikke, hun kan gøre noget godt nok. Hun har brug for barnets anerkendelse af, at hun er god nok som mor. Hvis barnet for eksempel skal trøstes meget længe, før det falder til ro, kan det give moderen en følelse af ikke at slå til, og der skabes en negativ spiral. Hvis vi til gengæld oplever at lykkes i vores respons på barnets behov, skabes en positiv spiral.

- Jeg har talt med flere sundheds-

plejersker om, hvad de i dag ser som den største udfordring for forældre - både dem med biologiske børn og dem med adoptivbørn. Tendensen er, at forældre i dag har svært ved at påtage sig det ansvar, der følger med det at få børn - et ansvar som forældrene i et vist omfang oplever som en begrænsning af den frihed, som de er vant til at have. Man mister som forældre en del af uafhængigheden, friheden, kontrollen og oplever afhængighed, forpligtelse og kontroltab.

- Det er bedst for barnet, at vi som forældre kan rumme barnet i begge positioner - både den, hvor det har brug for fysisk og følelsesmæssig nærhed, og den, hvor det vender os ryggen og går ud i verden for at lære den at kende. Barnet har brug for at vide, at forældrene ved, at det vender tilbage. Bliver man som forældre så forelsket i sit barn, at det opleves som et tab, når barnet søger sin uafhængighed, kan det give støj på linjen mellem forældre og barn.

- Skal vi så bare acceptere, at barnets tilknytningsmønster ikke altid harmonerer med forældrenes?

- Det afgørende er, at man er i stand til at reflektere over ens eget tilknytningsmønster og dermed ens egne reaktioner. Det er det, der gør, at man vil være i stand til at gøre tingene anderledes - på trods af egne erfaringer. Peter Fornagy taler om mentalisering - det at sætte sig i andre menneskers sted. Hvis man kan det, øger det evnen til at reflektere og tænke forud i forhold til egne børn - sætte sig ud over sig selv. Det handler om at turde se, hvad barnet fortæller. Siger barnet med øjnene, at det, jeg gjorde, ikke var ok? Man skal være indstillet på at vende blikket indad - og det er ikke nødvendigvis let!

- Det er selvfølgelig også nødvendigt at sætte sig ind i barnets adfærd og forstå, hvad der måske ligger bag. På hvilken måde giver barnets adfærd mening? Det handler om at være i stand til at se et problem. Hvis barnet har et undvigende tilknytningsmønster og man selv har behov for bekræftelse, handler det om at se barnets behov - at tilpasse det, man gør, til det enkelte barn. Så at sige mødes på midten. Det kan

Astrid, 14 år, Mira 11 år og Yashila 11 år i Cochin, Indien. Dette foto illustrerer ikke artiklen.

gøres ved at skabe små rum, hvor der er opmærksomhed, respons og kontakt, og hvor man er fælles om et tredje. En situation, hvor begge parter er indstillet på kontakten. Langsomt skaber det tilknytningen.

- Barnet må aldrig blive den anerkendende, den der har ansvaret for tilknytningen. Det er den voksne, der har ansvaret og den voksne, der skal være fleksibel. Jeg plejer at sige, at *der er kun et voksenansvar*.

Affektiv afstemning - at være i samklang med barnet

- Inden for tilknytningspsykologien taler man om affektiv afstemning, og det handler om, hvordan vi som forældre opfanger barnets følelsesmæssige kvalitet i en given situation, og hvordan vi giver den tilbage til vores barn. Når vi giver den tilbage i en form der er afstemt med, hvordan barnet har det, så føler barnet sig mødt og får en oplevelse af at være i samklang.

- Hvis afstemningen ikke matcher barnet, taler vi om misafstemning, og den kan enten være understemt - fladere end barnets stemning - eller overstemt - mere intensiv end barnets.

- Kan du give et par eksempler på det understemte og det overstemte?

-Jamen, du kan forestille dig en glad dreng på halvandet år, der glædesstrålende går sin mor i møde. Moren er depressiv og sidder på en stol i køkkenet. Hun er i sine egne tanker og bliver først opmærksom på sin dreng, da han er helt henne ved hende, og da hun kigger på ham, har hun ikke overskud til at møde hans glade ansigt med en glad respons som *Heej Emil* og et stort smil. I stedet kigger hun udtryksløst på ham, siger *hej* og vender sig hurtigt væk. Hvis dette mønster varer ved, lærer drengen ikke at dele sin glæde med andre, og det vil han tage med sig i kommende kontakter, som sandsynligvis vil blive flade.

*Ida, 2 år, og hendes mor.
Dette foto illustrerer ikke artiklen.*

- Og forestil dig så et barn, der ligger stille og roligt på gulvet og kalder på mor og far, fordi det keder sig en smule. Den voksne kommer og introducerer to nye stykker legetøj og bevæger dem hektisk rundt med en masse lyd på. Barnet bliver forskrækket og begynder at græde. Det var slet ikke det, barnet mente - det kedede sig bare lidt.

At kunne lide sit barn er ikke det samme som tilknytning

- Altså, hvis de fleste sunde og raske mennesker reagerer på barnets basale behov - hvis der er tilknytning, hvad er det så, der gør, at alle ikke umiddelbart føler den tilknytning?

- At kunne lide sit barn er noget ganske andet end tilknytning! Tilknytning foregår et helt andet sted i hjernen - på hjernestammeniveau. Den er helt basal. Tilknytning er ordløs og ubetinget. Man skal ikke tvivle på tilknytning, ikke sætte spørgsmålstejn ved den. Tilknytning er, at man ved, man er der for sit barn - og at barnet ved det. Det er tryghed.

- Måske er der noget ved ens barn, man ikke bryder sig om, men det er uden betydning for tilknytningen. Man er nødt til at se relationen mellem det enkelte barn og den enkelte voksne. Det ene barn har måske behov for øjenkontakt og et hej, når man kommer hjem, mens det andet har behov for knus og kram. Det vigtige er kontakten på relationens præmisser. - Men selvfølgelig er det klart, at hvis man stråler lige lidt mere, når man kigger på det ene barn, end man gør, når man kigger på det andet, ja, så vil det andet barn begynde at tænke over, hvad der mon er på færde: hvad er der galt med mig?

- Som forældre skal man sikre barnet en tryk plads i verden, og man skal vise, at man respekterer barnet, også selv om det er meget forskelligt fra én selv. Det er en af de største udfordringer som forældre - og

det, der gør, at barnet sikres et godt selvværd.

- Store børn er ikke så tydelige, fordi deres behov er nogle andre end tilfredsstillelse af basale behov som sult og tørst. Der er andre ting på spil, og det er nødvendigt at reetablere kontakten til de oprindelige behov for omsorg. Man er nødt til at gøre ting, som man ikke naturligt ville gøre med så stort et barn.

- Jamen, er vi som adoptivforældre så overhovedet klædt ordentligt på til opgaven?

- Nej, men adoptivforældre er klædt bedre på end de *harværet*. Alt det her kræver viden, og den har adoptivforældre mere af i dag, end de havde for nogle år siden. PAS giver naturligvis også bedre mulighed for at få hjælp til tingene. Det siger sig selv.

- Det allernyeste er, at forældrenes indbyrdes relation er af allerstørst betydning - at man kan græde, at man trøster... Det er da en tanke værd! □

Søg hjælp og gør det i tide

Artiklen er skrevet i udkast af Kathrines mor Hanne og redigeret af Susanne Dencker, tidligere kommunikationsmedarbejder hos AC Børnehjælp. Familien, der optræder i artiklen ønsker at være anonym. Navnene i beretningen er derfor fiktive (de rigtige navne er redaktionen bekendt). Artiklen har tidligere været bragt i AC Focus, nr. 1 januar 2007.

Jeg tror, der er mange kommende adoptivforældre, der - når de hører om "special needs" børn - tænker på et barn med klumpfod, læbe/ganespalte eller en manglende finger. Men de mange adoptivbørn, der i en eller anden grad slås med tilknytningsproblemer, bør også betegnes som børn med "special needs". De har særlige behov, der er *mindst* lige så krævende, som havde børnene haft et fysisk handicap. Der skal sættes ord på disse børns særlige behov for at de kan tilgodeses. Og tilgodeses - det skal de. Det er livsvigtigt.

Mange adoptivfamilier ønsker at være en ganske almindelig familie. Derfor ønsker de færreste indblanding efter adoptionen. Sådan en familie var min mand og jeg. Vi skulle alt for langt ud, før vi erkendte, at vi havde brug for hjælp. I dag ved jeg, at mange af os HAR brug for hjælp til at hjælpe vores adopterede børn. Et stort skridt på vejen må være, at der er hjælp at hente og mere tilgængelig viden om, hvad det egentlig er, adoptivbørn har med sig.

Psykiske vanskeligheder belaster meget

Min mand og jeg har adopteret vores to vidunderlige døtre Kathrine

og Pernille. Begge er født i Asien. Kathrine er i dag syv år gammel. Hun var fem måneder, da vi hentede hende. Pernille, der er fem år, var lidt ældre - knapt 1 1/2 år, da hun kom til Danmark.

Pernille blev uden nævneværdige problemer en tryk og selvfølgelig del af familien. Men Kathrine, der som sin lillesøster, var beskrevet som et helt almindeligt barn, der kunne adopteres inden for den normale danske godkendelse, har i de seneste fire-fem år vist sig at have store fysiske og psykiske problemer at slås med.

Kathrine udviklede i 4-års alderen en relativ sjælden nyresygdom, som hun stadig kæmper med. Samtidig har det vist sig, at hun har en grad af tilknytningsforstyrrelse. Den fysiske sygdom, hvor alvorlig den end er, er faktisk den, der har belastet vores familieliv mindst. Behandlingskrævende, ja! Bekymrende, ja sandelig! Men alligevel til at håndtere. Hendes problemer med ikke at kunne knytte sig til os - til verden - har været en langt hårdere belastning for vores familie.

Symptomerne på Kathrines dårlige trivsel blev for alvor synlige, da hun var 2 1/2 - 3 år gammel. Hun var sjældent rigtig glad, for det meste nærmest depressiv, meget indelukket, mut, kommunikerede meget lidt. Hun havde svært ved at knytte venskaber, var flyvsk, ville alt med alle - og alligevel ikke. Flere gange om dagen fik hun nogle frygtelige raserianfald herhjemme over de mest banale ting. Vi andre gik på listefødder. "Hvornår eksploderer hun næste gang?" Hun havde en udtalt trang til kontrol - ville bestemme alt og have styr på alt. Vores daglighed var et sandt mareridt.

Behov for hjælp

Kathrine klarede sig alligevel rimelig godt i børnehaven. Hun magtede lige akkurat at holde orden på kaos, når hun var væk hjemmefra. Pædagogerne gav derfor ikke udtryk for,

at de var særligt bekymrede. Men når hun kom hjem, var al hendes energi opbrugt og helvede brød løs, for ét sted skulle hun jo afreagere.

Igennem flere år prøvede vi alt, hvad vi selv kunne komme i tanke om. Vi var i perioder meget disciplinære og konsekvente, overfor hvad vi troede var almindelig dårlig opførsel. I andre perioder prøvede vi med "det gode" og var mere overbærende. Vi svingede imellem at tro, at nu måtte det da snart blive bedre, og at sådan var hun bare. Vi var fuldstændig udmattede og orkede ikke engang tanken om at søge hjælp.

Den fysiske kontakt, som hun aldrig havde brudt sig særligt om, ebbede langsomt og næsten umærkeligt ud. Hvis vi gik forbi hende i stuen og gav hende et klem eller et klap på hovedet, blev vi i bedste fald mødt med ligegyldighed, som regel med irritation eller vrede. Uden at vi rigtig var klar over det, holdt vi op med at røre hende.

Da hun var ca. 6,5 år, var det hele blevet så slemt, at vi omsider erkendte, at vi måtte have hjælp. Vi opsøgte på eget initiativ og for egen regning en adoptionserfaren psykolog. Vi havde faktisk blot to konsultationer hos hende. Hun var ikke i tvivl om, at Kathrine havde en grad af tilknytningsforstyrrelse og gav os en række råd og strategier, som vi skulle efterleve over for Kathrine.

Tryghed i professionel forsikring

Nogle af metoderne havde vi selv prøvet, men ikke konsekvent. På én eller anden måde hjælp det gevaldigt, at en udenforstående - en professionel - fortalte os, hvad vi skulle gøre. Så havde vi en fælles strategi og en fælles måde at beskrive tingene på. Vi fik også psykologens ord for, at Kathrine ikke "bare" var et uopdraget barn, og at det ikke var hendes skyld (eller vores), at hun udviste den adfærd, hun gjorde. Det vidste vi jo inderst inde godt. Men det var alligevel godt at høre.

Da vi begyndte at opføre os ander-

ledes i forhold til vores datter, reagerede hun prompte. Hendes raserianfald blev endnu voldsommere! Det var helt klar, at hun mærkede forskellen, og nu måtte hun prøve at provokere os endnu mere – vel for at teste os. Efter et par rigtig barske uger blev det hele pludselig markant bedre. Hun ville pludselig gerne sove hos os (for første gang nogensinde), kysse og kramme osv. – og hendes raserianfald tog markant af i styrke.

Jeg kan faktisk på dato sige, hvornår den store vending kom. I det tidlige forår 2006 var vi på vinterferie i Sverige. Vi skulle hjem næste dag, og den kommende omvæltning og feriens afslutning blev for meget for Kathrine. Dén nat hjalp min mand og jeg hende igennem hendes nok værste anfald nogensinde. Næste nat skulle vi sove på Oslobåden. Vi var blevet delt i to kahytter, således at Kathrine og jeg delte én kahyt, og min mand delte en kahyt med vores yngste, Pernille. Kathrine og jeg sagde godnat til de andre. Kathrine lå i

overkøjen, og jeg skulle ligge nedeunder. Jeg kyssede hende godnat og sagde til hende, at jeg lå lige herne. Hvis der var noget i løbet af natten, skulle hun bare sige til.

”Hvad så, hvis jeg bli’r sur,” spurgte hun.

Jeg kunne høre, at hun mente spørgsmålet meget alvorligt.

”Så skal jeg nok hjælpe dig”, forsikrede jeg hende.

”Alene?” spurgte hun vel vidende, at vi ikke sådan lige ville kunne få fat i far i den anden kahyt.

”Ja, Kathrine,” sagde jeg. ”Det kan jeg godt”.

Hun faldt til ro og lagde sig trygt til at sove.

Budskabet: Søg hjælp i tide

Hvordan har Kathrine det så i dag – ca. halvandet 1 år efter, at vi fik en professionel håndsrækning? Det korte svar er: langt bedre. Det lidt længere er, at hun stadig gerne vil have kontrol, men hun er blevet bedre til at overlade lidt af kontrollen til

os. Hendes lunte er stadig kort. Hun bliver stadig vred og frustreret, men ikke så hyppigt og ikke med den samme styrke og intensitet som før. Og hun er blevet gladere, simpelthen. Hviler mere i sig selv, smiler mere, griner mere. Hun sover nu hos os hver nat, putter sig ind til os, kommer ofte selv og vil kysse og kramme. Fortæller os, typisk omkring sengetid, at hun elsker os. Disse ting var fuldstændig uhørt før.

Kathrine kræver stadig mere end normal hensyntagen og hårdt arbejde fra vores side. Hun *har* et kompliceret sind, og jeg tror ikke, hun nogensinde slipper helt af med sine ar på sjælen. Men hun har det så meget bedre, at jeg nu vover at tro på, hun vil kunne lære at leve med sig selv og sine omgivelser på en god og positiv måde.

Jeg ønsker inderligt, at vi havde søgt hjælp tidligere – både for Kathrines skyld og for vores egen. Så budskabet til andre er: *søg hjælp tidligt!* □

Kathrines særlige behov

1) Mor og far må ikke blive en del af Kathrines raserianfald

”Før vidste vi jo inderst inde godt, at vi som voksne burde bevare roen. Vi kunne bare ikke altid efterleve det. Nu kan vi, fordi vi har lagt en strategi, der siger, at vi skal. Vi råber ikke af hende eller slår i bordet. Lige meget hvor meget hun råber de værste gloser efter os, lige meget hvor meget hun forsøger at slå, rive, sparke eller bide os, bevarer vi roen. Når hele Kathrines verden ryster, skal vi ikke ryste med. Vi skal være den faste klippe, som hendes vrede kan klinge af på. Det er hårdt, både fysisk og mentalt for os begge. Men det virker.”

2) Omsorg og nærvær, når verden ryster

”Før kunne vi godt finde på at forlade hendes værelse, når hun skreg, at vi skulle skride. Så gik vi ud med en bemærkning om, at ”OK – nu går vi ud. Vi kommer ind til dig igen, når du er faldet lidt ned”. Nu bliver vi der – lige meget hvad. Hvis hun råber: ”Skrid af h*** til – hvorfor går I ikke?” svarer vi lavmælt: ”Fordi vi elsker dig og bliver her og passer på dig – uanset hvad der sker, uanset hvad du siger og gør”. Eller: ”Fordi vi er din mor og far, vi passer på dig, og vi bliver”.

3) Accept i stedet for krav om forklaring

”Før kunne vi ofte finde på at spørge hende: ”Fortæl mig, hvad du er vred over el-

ler ked af, så jeg ved, hvad jeg skal gøre for at hjælpe dig”. Problemet var jo bare, at det kunne hun ikke, fordi hun ikke vidste det. Hun anede ikke selv, hvorfor hun var sådan oppe at køre. Hun var sikkert selv forskrækket over sine egne voldsomme følelser. Og så blev hun bare endnu mere frustreret, når vi ville have en forklaring, der ikke fandtes. Nu lader vi for alt i verden være med at spørge hende, hvad der er galt – hvad hun er ked af? I stedet konstaterer vi bare, at hun er ked af det eller vred, og på tidspunkter hvor hun ikke har sine anfald, snakker vi somme tider lidt om, at engang imellem kan man godt være rigtig ked af det uden at vide hvorfor. Nu, hvor hun er blevet lidt ældre, snakker vi også om, at det måske har at gøre med, at hun blev forladt som baby og boede på et børnehjem. Og så forklarer vi hende, at vi altid vil være der for hende, når hun har det sådan.”

4) At blive betragtet som yngre, end hun er

”Før forsøgte vi at stille de krav til Kathrine, som vi vurderede man kunne stille til et barn i hendes alder. Vi kunne godt finde på at holde hende fast i, at en pige på den alder var for stor til at opføre sig, som hun gjorde. Det gør vi sjældent mere – og især ikke når hun er vred. Da lader vi simpelthen være med at tænke på hende som en ”stor pige”, der bør være fornuftig og vide bedre. Vi forsøger i stedet bevidst at se hende som meget yngre og prø-

ver at distrahere, trøste osv. – som man vil gøre med et mindre barn.”

5) Mor og far bestemmer

”Før bestemte vi jo også, men vi forsøgte at argumenterede med hende om det rimelige i, at mor og far skulle bestemme. Det er vi holdt op med. Nu siger vi: ”Mor og far bestemmer”. Stille og roligt. Somme tider 50 gange i træk. Hun skal lære at give slip – at tro på, at mor og far godt kan bestemme og dermed tage noget af det tunge, tunge ansvar for livet fra hendes små skuldre. Dét er rigtig svært for hende. Ingen tvivl om, at denne del kommer til at tage rigtig lang tid.”

6) Fysisk kontakt og nærvær

”Kathrine har meget sjældent tidligere ønsket fysisk nærvær. Aldrig ønsket at putte hos os om natten, meget sjældent selv initieret kys eller kram. Kort tid efter vi ændrede vores adfærd over for hende, begyndte hun til vores meget store glæde at ville ind til os om natten. Nu henter vi hende ind i vores seng hver aften, når vi selv går til køjs. Nu sidder hun på skødet, krammer og kysser som aldrig før. Det er virkelig som om, at hun har 3-4 års manglende fysisk nærvær, der skal indhentes. Den onde cirkel er blevet brudt, og vi benytter i dag enhver mulighed for fysisk kontakt.”

Behandling af 0-3 årige adoptivbørn med tilknytningsforstyrrelser

Der er mange forslag om tiltag overfor børn der viser tegn på tilknytningsforstyrrelser. I denne artikel vil der blive gennemgået forskellige behandlingsmuligheder. Den væsentligste tilgang vil altid være at forebygge. I tilfælde hvor det viser sig, at forebyggelse ikke er lykkedes eller ikke er tilstrækkeligt, må der egentlig behandling til. Det må være et krav, at denne behandling tager udgangspunkt i teoretisk og empirisk viden. Spørgsmålet er: findes der overhovedet seriøse, videnskabelige undersøgelser af interventionsmuligheder overfor tilknytningsforstyrrede børn?

Uddrag af undervisningsmateriale fra Børnepsykiatrien Roskilde af læge Britt Jørgensen - bearbejdet af Flemming Andersen

Formålet med behandling af 0-3årige med psykiske forstyrrelser vil, foruden symptomlindring i den aktuelle lidelse, være at sikre barnets psykiske og fysiske udviklingsmuligheder. Årsagerne til forstyrrelserne skyldes oftest mange forskellige faktorer. Behandlingen rettes derfor mod alle medvirkende faktorer: biologiske, psykologiske, fysiologiske, sociale og familiemæssige.

Førstevalget i behandlingen af tilknytningsforstyrrede børn er introduktion af en emotionelt og fysisk kontinuerligt tilstedeværende omsorgsperson – fx en adoptivforælder.

For at hjælpe adoptivbørnene til at falde til i deres nye familie, er det vigtigt at foretage en tidlig gennemgribende vurdering af barnets medicinske og udviklingsmæssige udvikling og problemer. Der må advares mod "vent og se modellen".

Generelle anbefalinger vedrørende adoption af tilknytningsforstyrrede børn

Foruden basale evner til at være gode forældre må adoptivfamilierne være i stand til at udvise empati og behandle barnet i forhold til dets emotionelle alder. Forældrene bør selv have oplevet solid tilknytning, og må være meget opmærksomme på egne tilknytningserfaringer og disses indflydelse på forholdet til adoptivbarnet. Et stærkt parforhold med god kommunikation, støtte og enighed om børneopdragelsen er vigtigt. Forældrene bør modtage undervisning om barnets generelle udvikling, tilknytningsteori, tilknytningsforstyrrelser og opdragelsesstrategier overfor tilknytningsforstyrrede børn, og professionel vejledning og støtte bør være tilgængelig for familien. Et vellykket forløbet af adoptionen af børn understøttes af:

- Professionelt arbejde med potentielle adoptivbørn i minimum 3-6 mdr. i institutionen før de placeres i deres nye familie.
- Intensive pre- og postadoptive undervisningsprogrammer om postinstitutionelle børn straks efter barnets ankomst til adoptivfamilien
- Iværksættelse af et "familieterapi program"

Barnet skal introduceres gradvist til den nye familie, dens kultur og evt. et nyt sprog. Tilknytningen understøttes ved at:

- Adoptivforældrene inden adoptionen modtager rådgivning vedr. potentielle vanskeligheder hos barnet.
- Forældrene er forberedte på det første møde med barnet. (At bar-

net udviser udiskrimineret venlighed er ikke et tegn på begyndende tilknytning!)

- Forældrene er tålmodige mht. bedring i barnets tilstand. (Man bør først fokusere på rent praktiske forhold og evt. akut behov for medicinsk behandling hos barnet.)
- Overstimulering af barnet i hjemmet ved hjemkomsten undgås. (Barnet er vant til begrænset stimulation i omgivelserne, og stimulation i form af lyd, lys, farver og legetøj skal indføres gradvist.)
- Opretholde en vis grad af rutine mht. mad, søvn og aktiviteter, så barnet ikke forvirres unødigt.
- Forældrene er mest muligt hjemme med barnet. (Det anbefales at børnepasning, fx i børnehaven eller lign. undgås de første 12 måneder.)
- Antallet af kontakter med andre mennesker holdes tilbage.
- Introduktion til social omgang med andre skal ske gradvist.
- Forældrene gradvist lærer barnet passende social omgang med andre mennesker. (Barnet skal fx lære hvornår det er tilladeligt at røre og omfavne andre, samt lære at tolke ansigtsudtryk og kropssprog.)
- Behov for træning mht. badning, spisning, påklædning osv. tilgodeses
- Omgang med dyr og mennesker øves. (Dette kan ske ved repetition og rollespil.)
- Forældrene evt. tilegner sig lidt af barnets modersmål, så de kan kommunikere på en for barnet tryk måde. Anvendelsen af basalt tegnsprog og gestus samt visuelt-grafiske teknikker anbefales.
- Steder med sensorisk overstimulation, fx supermarkeder og parker undgås i starten.
- Nye fødevarer introduceres gradvist, så u hensigtsmæssige spisevarer undgås.
- Specialundervisning eller lign. iværksættes uden forsinkelser ved tegn på kognitive og sproglige problemer.

- Der anvendes sikre, omsorgsfulde holdeteknikker ved aggressive vredeudbrud.

Et fundamentalt mål for forskellige former for tilknytningsintervention er at opnå "attunement". Dette beskrives som en stærk emotionel sammenhørighed mellem barn og forældre, hvor forældrenes respons matcher barnets behov, og som fører til at barnet kan udvikle sig. Der opstår herved en interaktiv proces mellem forældre og barn, hvor barnet hjælpes til at knytte emotionelle bånd med forældrene.

Behandlingsmetoder

Regressionsterapi:

Her lader man barnet gå tilbage til spædbarnsalderen og en struktureret, ikke-krævende hverdag. Det kan eksempelvis være at lade et 2årigt barn få sutteflaske eller amme.

Relationsterapi:

En positiv relation mellem en terapeut og barn kan medvirke til at ændre barnets negative forventninger til andre. Terapeuten skal skabe et billede hos barnet af, at terapeuten er en pålidelig og konstant person i barnets liv, og terapeuten påtager sig således rollen som sikker tilknytningsfigur.

Psykoekudation:

Information og professionel vejledning til forældrene om barnets særlige behov pre- og postadoptionelt som vigtige faktorer hvis adoptionen af et tilknytningsforstyrret barn skal forløbe hensigtsmæssigt.

Psykototerapi:

I tilfælde hvor en adoptivforælder rummer uforløste negative følelser omkring egen barndom, vil psykototerapi kunne hjælpe den pågældende forælder til at finde sammenhæng mellem tidligere tilknytningsoplevelser og forælders måde at behandle barnet på.

"Corrective Attachment Parenting":

En behandlingsstrategi for adoptivforældre der omfatter følgende komponenter:

1) Forældrene skal lære hvorledes deres tidligere tilknytningsoplevelser influerer på deres måde at

være forældre på og på deres ægteskab.

- 2) Forældrene skal fungere som forbilleder hvad angår kommunikation, problemløsning og håndtering af følelser. De er ansvarlige for at skabe et kærligt, sensitivt, empatisk miljø omkring barnet.
- 3) Forældrene må være villige til at lære nye opdragelsesmetoder.
- 4) Forældrene må sørge for struktur og omsorg der passer til barnets udviklingsniveau.
- 5) Forældrene skal holde børnene ansvarlige for deres valg og adfærd. Børnene skal udvise ansvar som familiemedlemmer.
- 6) Forældrene skal søge og finde opbakning hos familien og hinanden. Fx specifikke mål for forældrenes evner evne til at:
  - a. skabe et helende miljø
  - b. skabe struktur i barnets liv,
  - c. passe på sig selv og sin partner
  - d. kommunikere og være kreativ i sine opdragelsesmetoder
  - e. Arbejde hen mod objektive mål for barnet (fx evne til sikker tilknytning, glæde ved livet)

Theraplay:

Behandlingen er udviklet for at hjælpe adoptivforældre og deres børn til bedre tilknytning via tilknytningsbaseret leg. Metoden bygger på to aspekter ved forældreskabet der fremmer positiv tilknytningsadfærd:

- 1) Responsivitet overfor barnets signaler
- 2) Fælles hyggelige/morsomme aktiviteter

Der anvendes 4 forskellige typer aktiviteter:

- a) **Strukturerede aktiviteter:** kan eksempelvis være traditionelle babylege som sanglege. Aktiviteternes struktur signalerer til barnet at forældrene er pålidelige og forudsigelige, og viser barnet at forældrene kan sætte grænser.
- b) **Engagerende aktiviteter:** Stimulerende, sjove og overraskende aktiviteter der hjælper barnet tættere på forældrene ved at vække dets opmærksomhed mod samspillet med dem. Dette kan eksempelvis være lege som "tite-bøh", blæse sæbebobler, eller at sætte klistermærker på hinandens næser.

c) **Omsorgsgivende aktiviteter:** eksempelvis at made barnet, give det en flaske, smøre det ind i creme eller at omfavne barnet og gyngede det i et tæppe, lærer barnet tryghed og sikkerhed samt at voksne kan respondere på dets behov.

d) **Udfordrende aktiviteter:** aktiviteter der hjælper barnet til at klare nye opgaver og blive mere selvstændigt, fx at række barnet sit hånd så det kan tage sine første skridt eller kramme avispapir til bolde og kaste dem højt op i luften.

Corrective attachment therapy:

Tilknytning udvikles mellem forældre og børn via "First-Year Attachment Cycle". Denne begynder med et behov hos barnet med heraf følgende gråd/tegn på ubehag hos barnet. Forældrene reagerer på barnets behov, hvorved tillid og en sikker tilknytning udvikles mellem forældre og barn.

Forældre-barn psykototerapi:

I nogle tilfælde kan forældre-barn forholdet bedres ved forældre-barn psykototerapi. Ved psykodynamisk psykototerapi er en af teorierne, at den mentale model af forholdet til barnet kan ændres, ved at belyse konklusioner der er draget via forholdet til egne forældre.

Holding Therapy:

Barnet eksponeres for et ubehageligt stimulus, i dette tilfælde berøring, fastholdelse og øjenkontakt, hvilket udløser angst hos barnet. Samtidig oplever barnet også den positive side af fysisk kontakt, nemlig oplevelse af tryghed og komfort. Herved skulle barnets angstfulde reaktion på intim kontakt med forældrene efterhånden gerne afbetinges, hvorved barnets evne til at modtage omsorg fra sine forældre, og dermed evne til at indgå i et tættere følelsesmæssigt forhold gerne bedres.

Der findes forskellige måder at udføre "Holding Therapy" på bl.a.:

- Barnet lægges over skødet af to terapeuter og /eller dets forældre. Øjenkontakt med barnet søges opretholdt under hele sessionen. Når barnets forsøger at undvige øjenkontakten vendes barnets hoved om nødvendigt af terapeuten. Metoden

udføres af professionelle i et sikkert, omsorgsfuldt miljø.

- Barnet fastholdes i en længere periode mens terapeuten prikker til, kilder og råber ad barnet. Når barnet på et tidspunkt bryder sammen overleveres det til forældrene, til hvem barnet nu skal knytte sig.
- I "The Welch Method" udføres fastholdelsen af barnets mor, der inden fastholdelsen fortæller barnet hvad der skal ske. Herefter holdes barnet ansigt til ansigt med moderen. Moderen konfronterer barnet med, at det er hende der er i kontrol, hvorefter mor og barn skal omfavne hinanden stille og roligt.
- Barnets sidder på en af forældrenes skød, mens forælderen stryger barnet over hår, ryg og nakke, og samtidig snakker til barnet. Øjenkontakt fastholdes under hele forløbet.

Forskellige holdninger til "Holding Therapy"

Terapiformen hjælper angiveligt barnet til at forløse det emotionelle traume barnet har været udsat for, og herefter modtage kærlighed, og knytte sig til sine omsorgspersoner.

De for barnet emotionelt negative sider af terapien sammenlignes med bivirkninger ved en kemoterapibehandling af et barn med leukæmi. Det at fastholde barnet på en tryk måde bevirker, at barnet senere er i stand til at se berøring som noget behageligt og givende, frem for noget skadeligt. Behandlingen resulterer i et intensitetsniveau der ikke kan fin-

des på anden vis. Metoden mobiliserer udvikling hos barnet.

Fælles for de her refererede udsagn er, at de påpeger vigtigheden af forældrenes deltagelse i terapien, og at metoden tilpasses individuelt.

Det generelle problem ved interventionen er den potentielle mulighed for fysisk skade på barnet, og muligheden for at metoden bruges som straf overfor barnet. Endvidere mangler evidens for effekten af metoden. Endelig kritiseres de behandlingscentre i USA der benytter metoden, for mangelen på specifik information om hvad terapien indebærer.

En kritik af "Holding Therapy" er, at der ikke er nogen sammenhæng med tilknytningsteori, selvom tilhængere af terapiformen hævder dette. De forskellige metoder der anvendes kan derimod være i direkte modstrid med basale principper ved tilblivelsen af en tryk tilknytningsrelation, og at en terapeuts fastholdelse af et barn, intet har med sensitiv og opmærksom omsorg at gøre. Fortalerne for "Holding Therapy" retfærdiggør metoden med, at tilknytningsforstyrrede børn ikke responderer på traditionelle interventionsformer.

Der er som nævnt ikke foretaget store undersøgelser af effekten af forskellige behandlinger af adoptivbørns tilknytning. De undersøgelser der er foretaget har desværre væsentlige mangler. Behandlingen af tilknytningsforstyrrelser må derfor tage udgangspunkt i teori og holdninger.

Der findes derimod evidens for til-

knytningsbaseret intervention overfor forældre og børn med tilknytningsproblemer. Det taler for, at intervention overfor børn med diagnosticerede tilknytningsforstyrrelser bør bygge på disse resultater, og ikke udføres som en række specialiserede interventioner der ikke har meget tilfælles med tilknytningsbaseret intervention.

KONKLUSION

Der findes forskellige interventionsmuligheder overfor tilknytningsforstyrrede 0-3årige børn. Som tidligere nævnt er adoption af et tilknytningsforstyrret barn en vigtig intervention, idet barnet herved sikres en stabil omsorgsperson. Undersøgelser har vist, at interventionen rent faktisk har positiv indflydelse på barnets adfærd.

Et stort problem ved andre former for intervention overfor børn med tilknytningsforstyrrelser er den slående mangel på empirisk støtte. De få studier der findes, rummer desværre betydelige metodiske fejl.

Konklusionen må således være, at der er et stort behov for videnskabelige studier, der undersøger effekten af forskellige behandlingstiltag overfor 0-3årige tilknytningsforstyrrede børn. Foruden nøjere undersøgelse af interventionsmulighederne, burde man måske i fremtiden udnytte erfaringer draget ved tilknytningsbaseret intervention overfor problematiske forældre-barnrelationer, og forsøge at overføre metoder anvendt på denne gruppe, til børn med tilknytningsforstyrrelser og deres adoptivforældre. Det vil generelt være hensigtsmæssigt at fokusere mere på tidlig indsats overfor disse børn, fx ved at placere børnene hos deres adoptivfamilier så tidligt som overhovedet muligt, således at færre børn udvikler symptomer på tilknytningsforstyrrelser. □

Artiklen tager afsæt i undervisningsmateriale i børnepsykiatrisk behandling udarbejdet af I-læge i børnepsykiatrien i Roskilde Britt Jørgensen. Artiklen er i samråd med Britt Jørgensen bearbejdet til Adoption & Samfund af ledende oversygeplejerske Flemming Andersen. Materialet kan fås ved henvendelse til psykiatrien@regionsjaelland.dk

Laurits og Anna er begge født i Bulgarien. Dette foto illustrerer ikke artiklen.

Adoption - når moderskabet mangler et kapitel

Du kender nogen, som har gjort det. Du har måske selv taget det op til overvejelse, og kendte kvinder som Madonna og Angelina Jolie gør det igen og igen. Adoption betragtes i dag som en almindelig måde at få børn på. Men når man adopterer, ved man kun lidt om barnets baggrund. Moderskabet har derfor andre udfordringer, end når man går ad biologiens vej. Derfor er der blandt adoptivmødre stor opmærksomhed på de tilknytningsproblemer, som de barske vilkår på et børnehjem kan medføre.

af Rikke Knudsen, Mia Sung Kjærgaard, Eva Ejedorf, Johanne Wolfsberg og Mette Hjulmand, antropologistuderende ved Københavns Universitet. Artiklen er skrevet på baggrund af en undersøgelse blandt nybagte, anonyme adoptivmødre. Navnene i artiklen er fiktive.

"Jeg tror der gik 14 dage, hvor vi bare stod og kiggede på hende og hinanden og græd. Det var som om, vi begge to var smask forelskede i hende". Sådan fortæller Kristine om dengang, hun og ægtefællen hentede Rebekka i Kina. Den slags rørende beskrivelser er der mange af, når adoptivmødre fortæller om tilblivelsen af deres familier.

Men adoptionen har også en bagside - nemlig den, at man som adoptivforælder ikke har mulighed for at tage del i hverken graviditet, fødsel eller den første periode af barnets liv. "I starten syntes vi, det så sødt ud, når hun lå og krammede sin sutteflaske. Men så blev det mere og mere krampagtigt, og da jeg så kom til at tænke på, at en sutteflaske

Katrine, Laura og Viktoria har boet sammen på Mail Linl Center i Vietnam. Dette foto illustrerer ikke artiklen.

nok var det tætteste hun var kommet på en mor på børnehjemmet, var det næsten ikke til at bære", fortæller Kristine.

Omsorgssvigt og tilknytningsproblemer

Mange adoptivmødre gør alt, hvad der står i deres magt for at få så meget information om barnets første tid som muligt.

Faktum er dog, at de ikke kan sikre deres børn en god start på livet. Mange adoptivmødre frygter, at deres børn har været udsat omsorgssvigt, idet man reelt ikke ved, om børnehjemmet har givet tilstrækkeligt trøst, omsorg og stimulering. Derfor ser de det som en af de største udfordringer at skabe nogle trygge og stabile rammer for deres børn. Derved kan barnet efterhånden knytte sig til sin nye mor og opleve, at det hører til i familien.

Marianne, der har sønnerne Mads på 8 fra Tjekket og Kristian på 2 fra Vietnam, har haft tilknytningsproblematikken tæt inde på livet. Hendes ældste søn var fire år, da han kom til Danmark, så der var mange vaner fra børnehjemstilværelsen, der skulle laves om på. "Selvom han faldt og slog sig helt vildt, græd han ikke, men rejste sig bare og løb videre. Han havde jo nok lært på børnehjemmet, at det ikke kunne betale sig at græde. Når vi kunne se, han havde slået sig slemt, begyndte vi at

tage ham op og holdt ham tæt ind til os, nærmest for at fremprovokere en reaktion. Han skulle lære, at det var okay at græde og blive trøstet".

Helt normal, men...

Adoptivmødre betragter ikke sig selv som anderledes end mødre med egne, biologiske børn. Men deres moderskab er anderledes på den måde, at de må arbejde for, at barnet knytter sig til dem. Flere adoptivmødre fortæller eksempelvis, at de i den første tid ikke lader andre holde barnet, da det ellers kan have vanskeligt ved at mærke, hvor det hører til. "Mine veninder forstår ikke rigtig, at det kun er mig der må holde mit barn. De synes vist, jeg er helt hysterisk", fortæller Christina. Det kan være svært for andre at forstå og acceptere den særlige behandling, og oplevelsen af, at andre synes man er "helt hysterisk" går igen hos mange adoptivmødre.

At være en god adoptivmor er altså ikke helt det samme som at være en god biologisk mor. Når adoptivmødre således kan føle sig misforstået, hænger det måske sammen med, at der i dag generelt er stort fokus på moderskab - men bare ikke rettet mod de udfordringer, som adoptivmødre står overfor. De må derfor ofte forklare deres handlinger overfor omgivelserne, så de ikke bliver stemplet som dårlige mødre. □

Holdingerapi

– en tilknytningsterapi

For alle adopterede børn gælder det, at de har mistet deres biologiske mor, den mor, der har omsluttet dem igennem graviditeten og født dem. For adoptivforældrene gælder det, at de får muligheden for at skabe tilknytningsbånd til det adopterede barn, som er livsnødvendige for barnets udvikling.

af Ulla Idorn

Tilknytning er et instinktivt behov for at være i tæt kontakt med et andet menneske (fra begyndelsen moren) med det formål at sikre artens overlevelse. Tilknytning er en følelsesmæssig, sansemæssig, kropslig og adfærdsmæssig proces, som har til formål at opfylde barnets behov, så det kan overleve og udvikle sig optimalt. Barnets udvikling af de biologiske, psykiske og motoriske systemer stimuleres gennem tilknytningsprocessen. Moren (og faren: - her tales generelt om moren, men det samme gælder for faren) har også et biologisk behov for at give omsorg, beskyttelse, pleje og kærlighed til sit barn.

Tab af den biologiske mor er det største traume et menneske kan komme ud for, i naturen ville barnet blive overladt til døden. Barnet kommer derfor i kontakt med en primitiv form for dødsangst med trussel om tab af eksistens og fysisk udslættelse, hvilket skaber elementære reaktioner og forsvar. Adoptivforældrenes opgave er gennem tilknytning, beskyttelse, omsorg og kærlighed at hjælpe barnet med at bearbejde denne angst, så den bliver reguleret og tålelig, og barnet kan udvikle sine potentialer

i tillid til, at svære følelser kan rummes i en tryk base hos adoptivforældrene. En tilknytningsforstyrrelse er en relationsforstyrrelse i forhold til den primære omsorgsperson, og netop derfor kan den bedst repareres i den nye primære relation til adoptivforældrene. Barnet kan ikke tåle at være uden tilknytning. Og adoptivforældrene er forældre for livet.

Et barn, der fødes normalt og er i stand til at gennemgå en sund udvikling, vil fra fødslen gennem nærhed, kærlighed, øjenkontakt og afstemthed blive reguleret af sin mor på en sådan måde at de grundlæggende følelser som f.eks. vrede, angst og frygt kan rummes og integreres til en grundfølelse af glæde, tillid og vitalitet - en følelse af behagelig kerne-tilstand, som giver barnet en grundoplevelse af at være god nok og elsket med alle de følelser, det har. Barnet kan dermed føle sig sandt og virkeligt i overensstemmelse med sig selv og i sammenhørighed med andre.

Men der skal ikke meget til at forstyrre de fine biologiske nuancer i tilknytningsprocesserne, således at tilknytningen bliver det man kalder utryk eller usikker.

En stor del af de adopterede børn får ikke denne oplevelse og erfaring af tryk tilknytning i den tidlige del af livet, som er den vigtigste, fordi hjernens udvikling her har sin vækstsurt. Tilknytningsmønsteret er allerede dannet efter et år. Meget afhænger af den mulighed det adopterede barn får for at få en anden primær tilknytningsperson, som gennem kærlighed er i stand til at rumme og regulere de følelser og reaktioner på tab af moren, som barnet har.

Mange ville påstå, at barnet ikke kan mærke eller "huske", at det er blevet forladt af moren, men følelsen af forladthed og ensomhed kobles til forskellige sanselige fornemmelser og lagres i kroppen og i nerve-

systemet. Vi ved fra voksne, som ikke har haft en tilstrækkelig god primær tilknytningsperson eller har mistet denne, at det opleves kropsligt som ubehagelige tilstande af at falde, at gå i stykker eller at blive tilintetgjort og selvoplevelsen er præget af fremmedgjorthed, tomhed, kaos, smerte, fortvivelse og separationsangst, og i forhold til andre mennesker føler de sig alene og forladt og har mistet følelsen af at være elsket, som de er. De oplever at have mistet mulighed for kærlighed, hvis de viser de "negative" følelser de har, og opbygger derfor et reaktivt selv eller et falsk selv.

For de fleste adoptivforældre er ønsket om at få et barn så dybtfølt, at motivationen for at give barnet omsorg og kærlighed er meget stor. Forældrene har været igennem meget (f.eks. godkendelsesprocedurer og for nogen mislykkede forsøg med kunstig befrugtning) for endelig at modtage det længe ventede barn. De fleste adoptivforældre er i stand til at opfylde barnets grundlæggende behov for kærlighed og omsorg, men når det kommer til at forstå barnets reaktioner på tab og angst, og de ambivalente følelser barnet kan have i forhold til at turde knytte sig til de nye forældre, er forældrene ofte ladt alene uden tilstrækkelig viden om, hvordan de skal håndtere reaktionerne for at støtte barnet bedst muligt i denne proces. Barnet afviser måske kontakt, eller vil den kun flygtigt og på egne præmisser, og forældrene bliver ikke bekræftet i rollen som "gode nok forældre", hvilket på sigt kan føre til frustration, sorg og vrede hos forældrene.

Symptomer på tilknytningsforstyrrelser – hvordan kan forældrene vide, om barnet lider under dem?

Nogle børn reagerer ikke i synlig grad på tabet eller viser egentlige symptomer på tilknytningsforstyr-

Laura Priyanka og Christine i camperen på vej hjem fra ferie. Dette foto illustrerer ikke artiklen.

relser, men knytter sig umiddelbart uproblematisk til deres nye forældre. Andre børn udvikler forskellige mere eller mindre diskrete symptomer, og 10-15% mere udtalte symptomer, til dels afhængig af alder ved adoptionen og de muligheder barnet har haft for tidlig tilknytning til anden omsorgsperson end den biologiske mor. Hvis behandling ikke sættes ind i tide, vil symptomer sædvanligvis forstærkes i takt med barnets alder og de stigende krav til sociale samspil.

Uden her at gå i dybden vil jeg kort beskrive de mest almindelige symptomer, som forældrene kan være opmærksomme på. Mange forældre har en fornemmelse af ikke at kunne nå helt ind til barnet. Barnet kan måske ikke være i nær kropskontakt eller have dyb øjenkontakt med forældrene i ret lang tid ad gangen. Nogle børn reagerer på måder som viser, at nervesystemet er i konstant alarmberedskab. Det viser sig ved udadrettet adfærd med hyperaktivitet, stresset og rastløs adfærd uden mulighed for at koncentrere sig eller lege selv i ret lang tid. Der kan være tilfælde af impulsive reaktioner som voldsomme raseriudbrud, der ikke korresponderer med situa-

tionen. Barnet prøver konstant grænser af og farer her, der og alle vegne eller spiller klovn og fjoller. Barnet kan forsøge at tage kontrollen med andre og manipulere dem efter egen behovsopfyldelse. Nogle børn virker destruktive, slår andre eller ødelægger ting. Andre børn virker selvdestruktive og slår f.eks. sig selv eller ødelægger egne ting. Nogle børn reagerer ikke på smerte, når de slår sig og søger ikke trøst.

Andre børn viser reaktioner, der tyder på angst, f.eks. klæber til den ene forælder og har en overafhængig adfærd, viser undgående adfærd eller har en voldsom adskillesesangst, så moren f.eks. knap kan gå på toilettet uden barnet. Barnet kan f.eks. gøre sig usynlig i sociale sammenhænge og lege med sig selv uden at have dybere kontakt med andre børn eller voksne. Nogle børn har et underaktivt nervesystem. De har et stift, trist eller næsten følelsesforladt ansigt udtryk og virker nærmest depressive. Mange børn kan have svært ved at koncentrere sig om leg og kan ikke indgå naturligt i sociale relationer, andre børn reagerer ved overtilpasning, så de altid er de søde, flittige overviltillpassede uden at vise følelser som sorg, vrede eller frustration. Dis-

se børn opbygger et falsk selv for ikke at miste forældrenes kærlighed.

Atter andre børn reagerer med psykosomatiske reaktioner (f.eks. ondt i maven).

Der er selvfølgelig mange grader af symptomer og deres belastning for barnet, men mange forældre får en fornemmelse for, om der er noget galt selv efter lang tids god nok omsorg og kærlighed.

Hvordan kan man som forældre hjælpe barnet?

Der findes efterhånden såvel mulighed for kvalificeret rådgivning, og i de tilfælde, hvor det er nødvendigt, også forskellige former for behandling, som det fremgik af behandlerkonferencen (Adoption og Samfund m.fl.) i 2003 og det hæfte, der blev udgivet i forlængelse af denne, og jeg er overbevist om, at forældrene selv kan fornemme eller undersøge, hvilken hjælp, der kunne være godt for netop deres familie.

Holdningsterapi

Her vil jeg beskæftige mig med holdningsterapi. Det er mig magtpåliggende at klargøre, at der er forskel på holding og holdningsterapi.

Holdningbegrebet stammer fra D.

W. Winnicott og indeholder det at give barnet omsorg, pleje, beskyttelse, indlevelse, trøst, interesse og empati. Det er det, som alle gode nok forældre giver deres børn sammen med kærlighed og nærvær. Det er det de fleste adoptivforældre har forsøgt længe inden de tænker over, om barnet har behov for behandling. Selv efter flere år kan det dog vise sig ikke at være tilstrækkeligt til, at barnet kommer i naturlig trivsel og udvikling.

Holdingerapi er dog noget ganske andet og bør kun foregå i samarbejde med en uddannet holdingerapeut, da barnet kan have reaktioner på traumer, som almindelige forældre ikke er klædt på til at tackle. Inden terapi kommer på tale vil der være en fælles vurdering af den professionelle i samråd med forældrene, om terapien er velegnet til at afhjælpe barnets vanskeligheder i netop denne familie. Holdingerapi handler om en bearbejdning af barnets traumer i en familierapeutisk ramme, hvor forældrene holder om deres barn med det formål at skabe en tryk tilknytning, som kan være basen for barnets udvikling. Holdingerapi er derfor en følelsesmæssig og kropslig proces, som bearbejder den angst og smerte, der ligger lagret i barnets krop og nervesystem. Som i det tidlige mor-barnforhold kræver det, at forældrene lærer at leve sig ind i og læse barnets reaktioner, at afstemme sig til og forstå disse reaktioner og hjælpe barnet med den kropslige regulering af vanskelige følelser, som det ikke fik med fra start. Forældrene mærker i starten barnets ambivalens ved at turde knytte sig igen ofte gennem vanskeligheder ved at turde have en nær kropskontakt eller dyb øjenkontakt. Med forældrenes vedholdenhed i kærligheden genskabes både barnets og forældrenes håb om en tryk tilknytning, som er så basal for barnets sunde udvikling. I arbejdet indgår også forældrenes egne til-

knytningsprocesser til deres forældre, og hvis de har været forstyrrede, bør det nødvendige reparationsarbejde indgå i processen.

Hvad er det med holdingerapien, der heler?

Først og fremmest er det vigtigt at skabe en forståelse hos adoptivforældrene for barnets tab og reaktioner på tab, og dernæst er det vigtigt at afklare, om adoptivforældrene har resurser og mod til at møde barnet i den angst, som det så hårdt prøver at fortrænge og hjælpe det igennem bearbejdningssprocesserne. Reparation af fortidens tilknytningstab kan kun foregå på et lignende dybt kropsligt niveau som det tidlige mor-barnforhold gennem en ny gensidig primær relation og et egentligt tilknytningsarbejde. I dette tilknytningsarbejde indgår de samme elementer, som i det tidlige mor-spædbarnsforhold, f.eks. kropskontakt (at holde om barnet), øjenkontakt, følelsesmæssig afstemning, samt historierne om barnet i fortid, nutid og fremtid. På denne måde kan man sige, at forældrene skaber en ramme og holder om barnet, så det ikke kommer til at opleve, at det falder og falder og går i stykker. I selve tilknytningsarbejdet indgår elementer af imitation, spejling, turtagning, social referering og refleksion, som i det tidlige mor-barnsamspil. Det at blive tilknyttet på ny og blive rummet, indebærer en kropslig og psykisk omprogrammering af hukommelsesstrukturer fra oplevelser af tab og angst - koblet med kropslige fornemmelser af ubehag og tilintetgørelse - til nye oplevelser af tillid til at blive holdt, følelsesmæssig afstemning og kropsligt nærvær koblet med følelser af eksistens i gensidig kærlighed. Disse processer skaber følelser af sammenhørighed og har direkte adgang til det centrale nervesystem, højre hjernehalvdel og det limbiske system, som lagrer

følelser og oplevelser. Barnets selvforneemmelse kan reaktiveres og omstruktureres hele livet, men jo tidligere dette tilknytningsarbejde foregår, jo lettere er det. Barnet bliver set, forstået og bekræftet og spejles i forældrenes kærlighed. Forældrene bliver på ny i stand til at holde af, holde om og holde ud. Derved kan barnet få adgang til sit sande Selv med de grundlæggende følelser, som nu kan accepteres. Barnet kan slippe sine reaktioner og symptomer på mistro og frigøre sin energi til en naturlig udvikling.

Holdingerapi – en myteomspunden metode

Men fordi holdingerapi ofte bliver omtalt og fejl vurderet af folk (også fagfolk), som ikke kender til den, som den udøves af uddannede terapeuter i praksis, fører deres udtalelser til mange myter og ukorrekte og udokumenterede udsagn. Den unuancerede debat kommer til at handle om at være "for eller imod holding". Det, der er kendetegnende for disse udsagn, er, at de oftest kommer fra folk (også fagfolk), som intet kender til den konkrete måde at arbejde med metoden, som beskrevet af mig eller som det fremgår af bogen om "Holdingerapi". Mange har ikke forstået at formålet med metoden er tilknytning, og fejlopfatter det at holde om barnet som noget der skulle være retraumatiserende for barnet. Forældre holder instinktivt om deres spædbørn, når de græder eller har det svært. Det er ikke traumatiserende. Hvis barnet har været ude for fysisk mishandling, f.eks. har været bundet til seng eller pottestol eller andet, vil der i terapien blive taget hånd om det. Chok og traumeterapi efter SE-metoden (Somatic Experience) inddrages i arbejdet, som også kort beskrevet i bogen.

Her er der tale om at forældrene guides igennem en terapeutisk proces til at få den kontakt som er livsvigtig for barnets udvikling med fokus på barnets behov i kærlighed til og omsorg for barnet.

Mange forældre er glade for terapien, fordi de som forældre bevæger sig fra en følelse af afmagt til en følelse af kompetence og bliver i stand til at hjælpe deres barn igennem trau-

Fra redaktionen

På redaktionsmødet gav dette blads artikler om holding og holdingerapi anledning til en heftig debat. Emnet er kontroversielt og redaktionen planlægger at bringe flere synspunkter i kommende numre. Vi understreger, at artikler i bladet udtrykker forfatterens synspunkter og ikke redaktionens.

merne. Hvis ikke de adopterede børn, der har behov, modtager behandling, er alternativet, at de lades alene med de ubærlige reaktioner og følelser efter tab af moren og/eller andre traumer, og dette påvirker deres evne til at indgå i andre nære relationer livet igennem i negativ retning. Det kan tværtimod være traumatiserende for barnet ikke at blive holdt af, holdt om og holdt ud, fordi forældrene ikke ved hvad de skal stille op med barnets reaktioner.

At børn kan vise de voldsomme følelser, de har, er noget andet. Det er når forældrene eller andre voksne (også fagfolk) ikke kan rumme og holde barnets følelser ud, at livet – ikke holdingterapien – kan blive retraumatiserende for barnet.

Derfor har jeg her villet beskrive, hvorfor jeg mener, at holdingterapi, sådan som jeg og andre uddannede holdingterapeuter arbejder med den, er så virkningsfuld i genskabelsen af en tryk tilknytning i langt de fleste af disse familier. Det er vigtigt at både fagfolk og forældre får øjnene op for de ressourcer, der ligger i den menneskelige evne til tilknytning, hvis den får de rette betingelser for genskabelse mellem adopterede børn og deres adoptivforældre. Og det er forældrene, der skal kunne være kompetente forældre for barnet hele livet. Terapeuten forsvinder ud af familiens liv igen. □

Ulla Idorn er autoriseret psykolog, efteruddannet i Holdingterapi, familierapi og chok og traumeterapi.

Litteratur:

Claësson og Idorn: *"Holdingterapi – en familierapeutisk metode til styrkelse af tilknytningen mellem børn og forældre"*, Dansk psykologisk Forlag, 2005

Bauer, Joachim: *Hvorfor jeg føler det du føler*, Borgen, 2006

Fonagy, Schore, Stern: *"Affektregulering i udvikling og psykoterapi"*, red. Sørensen, Jens Hardy

Hans Reitzels Forlag, 2006

Gerhardt, Sue: *"Kærlighed gør en forskel"*, Dansk Psykologisk Forlag, 2004

Rothschild, Babette: *Kroppen husker*, Forlaget Klim, 2004

Sørensen, Lars: *"Smertegrænsen"*, Dansk Psykologisk Forlag, 2005

En mors beretning om Holdingterapi

Jeg vil gerne slå fast, at der ikke er noget mirakuløst eller hokus pokus ved behandlingsformen. Det er lige dele sund fornuft, udholdenhed og hårdt arbejde for den af forældrene, der gennemfører terapien.

Artiklens forfatter har af hensyn til sin søn ønsket at være anonym – navn er kendt af redaktionen

Vi er de stolte forældre til en biologisk 7-årig datter og en næsten 5-årig søn fra Kina.

Vores søn var næsten to år, da vi hentede ham og han havde boet på et børnehjem hele sit liv. Børnehjemmet var nyt og flot, men det stod os hurtigt klart, at det må have været så

som så med kærlig omsorg på stedet, for vores søn var dybt forundret over vores kærtegn, så vi måtte gå meget langsomt frem.

Da vi havde haft ham i to år kunne vi godt se, at der var et eller andet galt. Men at det drejede sig om en tilknytningsforstyrrelse, fandt vi først ud af, da vi virkelig dykkede ned i emnet, for vi havde jo meget hurtigt lært at elske ham og omvendt, så det kunne da ikke dreje sig om tilknytningsforstyrrelser?

Men tilknytningsforstyrrelser kan også, som i vores søns tilfælde vise sig ved, at han er unaturligt bange for at miste os og hele tide skal bekræftes i, at han er en del af familien, og at han ikke kan erstattes og ikke skal tilbage til Kina.

At søge hjælp

Sidste sommer, da vores søn havde det rigtigt dårligt og vi var helt desperate for at få hjælp, kontaktede vi blandt mange andre Ulla Idorn.

Da stort set alle de sagsbehandlere og psykologer vi kom i nærheden af frarådede os en sådan form for terapi, som Ulla Idorn tilbød, lyttede vi til dem, for vi var selvfølgelig bange for, at vores søn skulle få det værre af terapien, sådan som de forudså.

Vi kom så, efter måneder og mange sværdslag med vores kommune, i terapi i kommunens familiehus, der har forskellige terapeuter. I de tre måneder vi kom der, blev der taget utroligt godt hånd om os, men da ingen rigtigt vidste noget som helst om adoptivbørn, skete der ikke så meget i forhold til vores søn.

Da vores søn så fik endnu en nedtur i begyndelsen af i år, stod det os klart, at vi blev nødt til at gøre noget drastisk, for det var ikke til at holde ud at se et lille menneske med så meget angst og uro i sin krop. Han var flagrende, reagerede voldsomt og uhensigtsmæssigt på de situationer, han ikke kunne overskue.

Holdingerapi

Lad mig med det samme sige, at jeg stadig havde store overvejelser om, hvor vidt Holdingterapi var noget for os. Men så var vi til et foredrag med Ulla Idorn og det satte en hel masse ting i perspektiv for min mand og mig, så derfor kontaktede vi hende efterfølgende.

Vi startede hos Ulla Idorn to uger senere og jeg vil gerne slå fast, at der ikke er noget mirakuløst eller hokus pokus ved behandlingsformen. Det er lige dele sund fornuft, udholdenhed og hårdt arbejde for den af forældrene, der gennemfører terapien.

Jeg henter min søn tidligt fra børnehaven hver dag og så laver vi Holdingterapi inden storesøster og far kommer hjem, for så har vi fuldstændig ro.

De første sessioner var meget voldsomme. Han kunne slet ikke ligge stille og ville ikke kigge mig i øjnene, men der gik ikke ret mange dage, før end han syntes, at det faktisk var meget hyggeligt. Vi taler om Kina og hvorfor han er bange for at blive sendt tilbage og så slutter vi af med eventyr og/eller et par sange.

Nu kommer han selv og beder om at blive holdt og forleden dag sagde han:

"Det er faktisk ikke så slemt at lave Holding mor".

To konkrete eksempler

Vores Holdingterapi kan f.eks. foregå som følgende: Vi leger, at han er min lille baby, som jeg skal passe rigtigt, rigtigt godt på. Han får sutteflaske (det er min tommelfinger;-) og så fortæller jeg ham alle de dejlige ting, han ville have oplevet, hvis jeg havde været så heldig at kunne have puslet ham, da han var spæd. Jeg fortæller meget langsomt og detaljeret, og han næsten smager på ordene og er fuldkommen salig. Han laver høje smaskelyde – hans hænder roder rundt i mit ansigt – men bedst af alt, hans øjne viger ikke fra mine. Jeg har aldrig haft så intens øjenkontakt med ham og han nyder det (det gør jeg nu også). Han er sågar begyndt at sige: "kig mig ind i øjnene, for jeg skal lige sige dig noget" **DEJLIGT!!!** Og en dag da vi sluttede vores Holding, kom han tilbage og sagde: "jeg skal lige hviske dig noget – jeg elsker dig". Disse Holdinger "fuger" revner-

ne i hans fundament, har Ulla Idorn fortalt os.

Men vi laver også Holding, når han er vred, ked af det, eller er "flagrende". Så er det noget voldsommere og kan foregå som i dette tilfælde: Vores søn blev meget vred over, at far slukkede for fjernsynet. Jeg tog ham og holdt ham. Han var rasende og skreg som en besat. Da jeg ikke lod mig gå på af det, råbte han, at han ikke ville have mig og ikke elskede mig. Jeg fortalte ham selvfølgelig, at det var jeg meget ked af at høre, men jeg elskede ham nu alligevel, selvom han ikke elskede mig. Da det så heller ikke virkede, ville han skære hovedet af mig og lavede skære bevægelser mod min hals.

"Hvordan skal jeg så kunne kysse dig og trøste dig, hvis jeg ikke har noget hoved"? spurgte jeg.

"Jeg vil tilbage til Kina, NU!!", begyndte han så at råbe.

"Så rejser jeg efter dig, for jeg kan ikke undvære dig", sagde jeg.

"Jeg rejser så langt væk, at du aldrig kan finde mig igen", var svaret.

"Jamen så ringer jeg til politiet og siger, at de skal hjælpe mig med at lede efter dig og at de skal tage deres sporhunde og helikoptere med og jeg giver ikke op, før jeg har fundet dig igen!!!".

Alt dette stod på i mere end en halv time, men da han fandt ud af at lige meget, hvad han fandt på, så ville jeg ham alligevel, så blev han langsomt roligere og roligere. Så ville han lige pludselig have aftensmad og efter et par minutter var hans kærlighed til mig grænseløs.

Denne slags Holdings skulle ifølge Ulla Idorn være af den type der hjælper ham i dybden, for det er her, han giver slip på sin vrede, angst og frustrationer. I disse situationer kan han nemlig mærke, at vi kan rumme ham og at vi elsker ham lige meget hvad! Men for søren hvor er det hårdt som mor, både at høre på den voldsomme vrede, men også at lade ham rase ud og ikke trøste ham, som jeg jo er vant til.

Forandringer

I øjeblikket er han ekstremt morsygt og storesøster må næsten ikke engang kigge på mig, men det hører

med til processen i at skabe den symbiose mellem ham og mig, som han gik glip af i sine to første leveår.

Som sagt er det ikke en mirakelkur. Da jeg af forskellige årsager ikke kunne lave Holding med min søn to dage i træk, var han straks tilbage i sit gamle mønster, så man skal være meget vedholdende.

I skrivende stund er det kun en måned siden, vi startede med Holdingterapi, men vi kan allerede nu mærke, at der er mere ro over vores søn. Og der sker en udvikling med ham, for nu har han mere ro til at koncentrere sig om andre ting. F. eks. bruger han mere tid på at udtale ord rigtigt og han er blevet bedre til at lege gode lege i længere tid ad gangen. I børnehaven er han også blevet bedre til at sætte ord på sin vrede, når et andet barn overskrider hans grænser og han henter hjælp hos en af pædagogerne i stedet for bare at slå. Han lærte at køre uden støttehjul på to timer en søndag for nylig, noget han ellers ikke ville. Og så er der blevet mere ro i vores familie.

Samtidig skal man også være forberedt på, at der kan komme "tilbagefald" eller, at tingene står i stampe nogle dage. Det er selvfølgelig frustrerende, men slet ikke ualmindeligt – man skal bare blive ved.

Jeg regner med, at jeg skal arbejde intenst med min søn i mange måneder fremover, men jeg tror på, at det er en god investering i vores familie.

Så selvom det er hårdt slid og man bliver noget så træt i krop og sjæl, så er det det hele værd, når man hører sin lille unge gå rundt og synge "Jeg er bare så glad i dag". □

Chandra Johanne er lige blevet konfirmeret. Dette foto illustrerer ikke artiklen.

Hold da helt fast!

Vi har lyst til at komme med et bidrag til temaet "tilknytning". Da vi ansøgte om at adoptere barn, var min mand 42 år og jeg selv 40 år. Vi blev derfor godkendt til børn fra 2 år og op. Vi ønskede flere børn, og besluttede derfor at ansøge om søskende. Vi var heldige og blev godkendt i november.

1. august året efter kom vi hjem med et søskendepar fra Tjekkiet, Dominik (en dreng) på 5 år og 10 mdr. og Angelika (en pige) på 4 1/2 år.

af Ole og Karen Stephansen

Vi bekymrede os om vores børns tilknytning, inden vi overhovedet fik dem. Det at vokse op på et børnehjem, med skiftende personale og ustabil voksenkontakt, var vi klar over, kunne være meget ødelæggende. Selv på et rigtig godt børnehjem, som vi syntes vores børn kom fra, er der lang vej til den omsorg og opmærksomhed, et almindeligt barn får i de fleste familier. Både min mand og jeg arbejder med mennesker i vores daglige virke, og vi ved hvor betydningsfuld en sund tilknytning er. Også på længere sigt, når man skal holde kontakt til sine venner og stifte familie. Vi har desværre også begge to mødt nogle ulykkelige og ensomme unge, med adoptiv baggrund. Deres problemer skyldtes hovedsageligt, at tilknytningen ikke var lykkedes, og de problemer det medførte.

De første erfaringer med Holdingterapi

Vi havde hørt om Holdingterapi, inden vi fik børn. Vi var glade og fortrøstningsfulde, var der problemer med tilknytningen, havde vi et red-

skab vi kunne og ville gøre brug af. Min mand havde været til et foredrag om Holdingterapi, og blev rørt og begejstret. Så vi følte os heldige.

Den første uge gik med, at vores datter var glad om dagen, (men meget selvstændig og helt igennem selvhjulpel - hun ville selv). Om aftenen når hun skulle puttes, var hun helt ulykkelig og græd og græd. Hun afviste enhver form for trøst, vendte ryggen til, gav os albuer og kaldte elters på Dominik hele tiden. Især afviste hun mig, hvilket vi havde læst om kunne ske, for det var jo i bund og grund deres mor, de var blevet forladt af. Det var hårdt at være midt i. Hun havde fået lov til at ligge ved siden af Dominik og en af os voksne, men intet hjalp. Min mand syntes, vi måtte gøre noget. Han ringede til en Holding terapeut i vores område, og fik en aftale om, at hun ville komme hjem til os, og hjælpe med Holdingterapi.

Jeg var skeptisk, da børnene kun forstod ganske lidt dansk, men opdagede hurtigt, at de forstod vores tonefald, kropssprog og følelser. Jeg husker tydeligt første gang med Holdingterapi, hvor vores datter var som et skræmt dyr, vild, skrigende, krasende, spyttede, ja helt forfærdelig. Det var skræmmende at opleve, det eneste vi var helt sikre på, var at vi ikke måtte give slip, før Angelika var faldet til ro og kunne give sig hen. Det var godt, vi var to om det og fik hjælp fra terapeuten, ellers havde vi nok ikke haft mod til at fortsætte. Det var svært overhovedet at holde Angelika, jeg skulle bruge alle mine kræfter, og mine følelser fik frit løb. Til sidst sad jeg med vores datter i arme og hun kunne nu sove trygt og fredfyldt. Dominik lyste op, da han så dette. Det var som om han slap for ansvar og han så faktisk helt forelsket og afslappet ud. Vi fortalte ham også, at vi nok skulle passe på både ham og Angelika, at han ikke behøvede tage ansvar og det så ud som om han forstod betydningen af dette.

Vi fortsatte med Holdingterapi hver dag de næste 9-10 mdr. Vi holdt

skiftevis Angelika og Dominik. De reagerede helt forskelligt på Holdingterapi. Angelika reagerede ligesom i de bøger, vi havde læst, hvorimod Dominik lå meget passivt hen, og var svær at holde kontakt med. Vores terapeut sagde, at det var ligesom om, at Angelika skulle tæmmes og Dominik skulle tões. Allermest holdt vi Angelika, for det var også mest hende, der voldte de fleste problemer og konflikter derhjemme. Efter cirka otte måneder blev vi henvist til en speciallæge, da Angelika havde store motoriske problemer. Vi blev overraskede, for Angelika fik en foreløbig diagnose ADHD (DAMP). Efter en uge indså vi, at det var en kendsgerning, vi måtte forholde os til. Angelikas ADHD problematik gjorde, at vi efter nogle måneder, ikke havde overskud til at fortsætte med Holdingterapi. Nu var vi ikke bare en adoptivfamilie, men også en ADHD familie. Derudover var der skolestart for Dominik, så vores hverdag var helt fyldt op.

Tilknytning

For lige at fortælle, hvordan de første to år forløb hvad angår tilknytning, er der ingen tvivl overhovedet om, at Angelika har knyttet sig til os, specielt til mig. Hun er også rigtig god til at fortælle om, hvor højt hun elsker mig og altid vil elske mig. Hun savner os, hvis vi er for længe væk. Det betyder ikke, at hun ikke kan blive totalt aggressiv og rasende på os, og ønske sig nye forældre og hun vil ønske os hen hvor peberet gror. Men så er det rart at kunne sige "kære skat, selv om du er vred og tosset på os, elsker vi dig, og vil altid være dine forældre og passe på dig". Vi synes, tilknytningen til Angelika er lykkedes godt og når vi tænker over det, er det godt, at hun både kan give udtryk for hvor højt hun elsker os og det modsatte. For Angelika har det, at vi har lavet Holdingterapi også betydet, at hun nu lidt efter lidt har kunnet give mere slip på sin kontrol, og lade os forældre vejlede hende. Vi har fået så mange fantastiske snakke, som har berørt både hende

og os dybt følelsesmæssigt, om hendes barndom, mor og sin opvækst på børnehjemmet. Det har været så betydningsfuldt for os alle, at have delt disse oplevelser sammen. Det er en stor gave, at have fået indblik i Angelikas første 4_ leveår på det følelsesmæssige plan. For begge børn har Holdingterapi også betydet at deres sproglige udvikling gik stærkt, da vi snakkede med dem i et voksent sprog og om vores følelser.

Holdningsterapi igen

Efter vi havde haft børnene i ca. 2 1/2 år, blev det tydeligt, at vores bekymring for Dominik tog mere og mere til. Selvom Angelika i mellemtiden også havde fået konstateret Tourette, var vi allermest bekymret for Dominik og især hans tilknytning til os, og selvfølgelig også omvendt. Vi er begge klar over, at Dominik forstod at tilpasse sig, og det var jo på en måde "dejligt", for vi havde fået hænderne fulde. Men samtidig som vi fik mere erfaring og viden om Angelikas handicaps, jo mere overskud fik vi til, at koncentrere os om Dominik. På et tidspunkt tog vi den beslutning, at det var Dominiks proces, der var vigtigst, og gik foran alt andet. Det har været en god beslutning. Vi læste Ulla Idorns og Bent Claësens bog, og besluttede, at vi ville gå

til Holdingterapi med Dominik hos Ulla Idorn. Hun har stor erfaring med Holdingterapi og adoptivbørn, problemstillinger vedrørende adoption, behandling af chok/traumer og ADHD. Vi syntes i det hele taget godt om deres bog.

Vi vidste med os selv, at vi ikke kunne udskyde problemet, for Dominik blev jo større og ældre. Dominik var 8 år da vi for anden gang, gik i gang med at holde ham. Vi har nu lavet Holdingterapi med ham en fem til seks gange ugentlig i godt et år. Vi holder ham stadigvæk, i hvert fald tre gange ugentlig. Det er en lang proces, men der er også sket masser af små og store fremskridt. Han tør sig ikke længere af på kinden, når vi gir ham et kys. Han klager, hvis han ikke har fået et stort nok godnat knus. Han er begyndt at komme op til os, for at sove, det gjorde han aldrig før. Også selvom vi har forsøgt at inviteret ham, til at sove hos os. Han har måske sagt 10 gange i alt, helt uopfordret, at han elsker mig, det er helt fantastisk. Han kommer og ber om en knuser og engang imellem kan han også spørge, om han ikke snart skal holdes. I skolen har de bemærket en stor forandring. De synes han er blevet mere personlig, han kalder lærerne ved navn, i stedet for bare at sige "hallo du der". I skolen er han også begyndt at for-

tælle om sig selv, vise han har humor, og i det hele taget vise sin personlighed noget mere. Vi kan kun nikke genkendende til skolens observationer. Dominik viser mere hvem han er, og derfor bliver det også meget nemmere at elske ham, det er svært at lade være. Der er kommet flere konflikter børnene imellem, da Dominik ikke bare tilpasser sig længere. Før var Dominik tit stille, men mut. Nu er han blevet meget mere glad, er begyndt at vise mere af sit følelsesregister. Han er begyndt, at søge trøst hos os, hvis han slår sig. Vi har oplevet han græder, og ikke kun af afmagt. Før grinte Dominik tit, når andre børn slog sig, eller andre var kede af det. Nu kan han sige "det er synd for dem" eller være stille og iagttagende, i stedet for at grine.

Ingen har patent på løsningen

For os som forældre har Holdingterapi haft en uvurderlig betydning. Vi har lært så meget om vores børns liv, fra før de kom hos os. Vi har grædt og grinet sammen, vi har oplevet vore børns smerte ved at blive forladt og kunnet være der og trøste dem. Vi har mærket og arbejdet med vores egen afmagt, det at have så meget at give, uden nogen til altid at modtage. Det kan være svært at forklare, men vi har arbejdet med vores egen følelsesmæssige proces for at kunne reagere hensigtsmæssigt på børnene. Det at vi har insistere på kontakt, har betydet meget for vores selvværd som forældre, for vi er aldrig kommet ud af en Holdingterapi session, uden at have fået en god kontakt til vores børn. Det at vi har kunnet se resultater, har bevirket, at vi har fundet kræfter til at blive ved. Vi har tit mødt undren og mærket en afstandtagen til det at vi har lavet Holdingterapi - også hos nogle professionelle rådgivere og behandlere, som kan forveksle det med magtanvendelse efter magtanvendescirkulæret. Det er to helt forskellige ting. Vi har heldigvis i vores omgangskreds, mødt stor opbakning og så har vi sørget for at søge hjælp hos nogle behandlere, som vi følte forstod vores situation.

Vi har meget respekt for, at der er forskellige måder, at hjælpe adoptivbørn på, men vi kan varmt anbefale Holdingterapi. Sammen med barnet får man, så mange gode oplevelser, der hjælper til at få bearbejdet dybere følelsesmæssige sår, som ellers vil få lov at ligge og hæmme vores børns livsudfoldelse. Holdingterapi er en god måde, at sikre at tilknytningen får en dybde, der også står sin prøve, når vores børn kommer i puberteten. Vi tror, at nogen adoptivbørn er så hårdt ramt, at tiden, spejling, kærlighed, tålmodighed og alt det gode vi kan gøre og gøre som adoptivforældre, ikke er tilstrækkeligt. Vi er heller ikke tilhængere af, at vi som adoptivforældre slår hinanden i hovedet med metoder, og hvad der er rigtigt og forkert. Og ingen har patent på løsningen. I sidste ende er det os, som forældre der har ansvaret og må vælge vores vej. Vi tror resultatet bliver bedst, når man kan holde sig åben for forskellige muligheder. □

Ida, 2 år, sammen med fætter Valdemar. Dette foto illustrerer ikke artiklen.

Nyt fra Hovedbestyrelsen

En kort orientering om Hovedbestyrelsens aktiviteter

af Michael Paaske, formand

1. Særligt børnetilskud

Beslutningsforslag B 74, om enlige adoptanters børns ret til det særlige børnetilskud, har været til 1. behandling i Folketinget. Umiddelbart op til behandlingen i Folketinget fik vi en nedslående nyhed om at Dansk Folkeparti havde ændret holdning, således at de ikke længere var tilhængere af ligestillingen mellem enlige adoptanter og andre enlige forsørgere, i stedet ønskede man nu at få fjernet tilskuddet fra andre enlige forsørgere. Vi og vore medlemmer skrev læserbreve og kronikker for at forsøge at gøre opmærksom på det uholdbare i retstilstanden. Vi bad om foretræde for Folketingets Socialudvalg og mødte op foran Christiansborg med ca. 50 børn og forældre. Ved foretrædet, hvor vi deltog med 4 HB medlemmer og 2 unger adopterede, redegjorde vi for vore synspunkter og der blev stillet et par uddybende spørgsmål til os. Det stod dog klart at det ikke ville være muligt at få partierne som sådan til at skifte holdning, den eneste mulighed kunne være at kontakte enkeltpolitikere i håbet om at "partidisciplinen" kunne blive brudt. Det har vi arbejdet med op til forslagsgets 2. behandling her sidst i maj måned. Såfremt sagen ikke kan løses politisk med ændret lovgivning vil Menneskerettighedsdomstolen modtage sagen til behandling.

2. Post Adoption Service, Rådgivning af adoptivforældre

Familiestyrelsen har nu offentliggjort planerne for etablering af denne forælderådgivning. Tilbudet skal gælde i de første tre år efter hjemkomst med barnet. Rådgivningen bygges op som en mulighed for gratis psykologfaglig rådgivning. Rådgivningen vil som udgangspunkt finde sted i hjemmet. Der vil som ud-

gangspunkt blive tale om maksimalt 5 konsultationer. Vi har ved møder i Adoptionsgruppen længe efterlyst et sådant initiativ og hilser det velkomment. Vi er dog meget opmærksomme på at et tilbud der alene dækker de første tre år ikke er bredt nok, og vi vil fortsat arbejde på at rådgivningen også kommer til at gælde andre og dermed mere bredt.

3. Møde med Carina Christensen

Det aftalte møde i april blev desværre aflyst, men vi har fået en ny dato i begyndelsen af juni måned. Ved mødet vil vi snakke med ministeren om de områder der interesserer os og som vi tidligere har rejst. Vi er naturligvis spændte på hvorledes ministeren vil fremlægge ministeriets anbefalinger i forhold til at ændre på godkendelsesreglerne, herunder især aldersreglerne. Vi fremlagde vores ønsker til dette og meget andet ved en temadag i september måned 2006. Et ministerskifte kom selvfølgelig til at forsinke processen og en række andre sager i samme ministerområde

har nok gjort at vores nye minister har måtte prioritere, og det forstår vi selvfølgelig godt. Men vi trænger til en revision af godkendelsesreglerne og vil bede ministeren melde ud nu.

4. Landsmødet 2007

Landsmødet 2007 i Kerteminde blev en succes såvel målt i forhold til antallet af deltagere som i forhold til indholdet. Som noget nyt var de unge inviteret med til et særskilt arrangement, og der arbejdes videre med at finde aktiviteter fremadrettet. Se referatet andetsteds i bladet.

5. Medlemsdatabasen

En udløber af strukturreformen og vore egne ændringer i Lokalforeningerne er at hele vores medlemsdatabase skal ændres. Dette arbejde vil pågå de næste måneder. Vi håber at det vil give så lidt gener som muligt for medlemmerne. Og antallet stiger, vi er nu mere end 3.800 medlemsfamilier. □

Skriv i bladet!

Alle bidrag er velkomne – læserbreve, artikler, nyt fra lokalforeningen eller landegruppen - brug dit blad!

Mail til bladet@adoptionogsamfund.dk - bed om bekræftelse på at mailen er modtaget (vi har desværre tit oplevet mailproblemer).

Begræns indlæg, der ikke er relevante i hele landet. Stof fra landegrupper og lokalforeninger kan fylde 250 ord. Annoncer for arrangementer kan fylde en halv side.

ANNONCE:

NY BOG – ADOPTIVFORÆLDRE

15 familier beskriver tanker og overvejelser inden adoption, selve adoptionsforløbet og livet med adoptivbørnene.

Eftertanke, refleksion og mange gode råd til både nuværende og kommende adoptanter.

Udgivet på Forlaget Madsen

Pris: kr. 249,-

Køb den hos din boghandler eller bestil den direkte på www.forlagetmadsen.dk

Adoption & Samfund
Lokalforeningerne for Storstrøm, Sønderjylland,
Ribe, Ringkøbing, Århus og Fyn afholder sammen

Temadag: Dagligdagen i adoptivfamilien

Foredrag og debat for voksne – aktiviteter for børn/unge

Lørdag d. 1. september 2007 kl. 9.30 – 16.30
Familiehøjskolen Skærgården, Skærgårdsvej 24, 7400 Herning

Hele familien tilbydes en afslappende dag i skønne naturomgivelser.
Der er mange aktivitetsmuligheder for børn og unge, både ude og inde.
Har I mindre børn, der kræver pasning kan den ene forælder høre foredrag,
mens den anden hygger sammen med børnene – eller tag en ”bedste” med.

- Kl. 9.30 – 10.15 Ankomst – kaffe med brød
- Kl. 10.15 – 10.30 Velkomst – kort præsentation
Indlæg fra A&S Ungdom
- Kl. 10.30 – 12.00 Foredrag v. Dorte Borgqvist om adoptivbørn med gode øjne – dårligt syn.
Har barnet svært ved læse og stave, manglende koncentration, hyperaktivitet,
træthed ved læsning eller mister læsested, kan det skyldes problemer med
koordinering øjnene imellem, også kaldet samsyn. I foredraget hører vi om
visuel træning og stimulation til udvikling af barnets synssans.
- Kl. 12.00 – 13.00 Frokost
- Kl. 13.00 – 14.15 Foredrag v. terapeut og familiekonsulent Torsten Thomassen om hans arbejde med
unge adopterede og deres familier. Praktiske eksempler på de problemstillinger,
han især møder i adoptivfamilien, som f.eks. tilknytningsforstyrrelser, lavt selvværd,
angst og identitetsforvirring, og som hos forældrene kan opleves som frustrerende og
afmagtsfyldt. Inddragelse af livshistoriens betydning.
Spørgsmål og debat.
- Kl. 14.15 – 14.45 Kaffepause
- Kl. 14.45 – 16.00 Evelyn Thrane og Susanne Høeg, der har startet Nordjysk Adoptionsforum fortæller om
deres rådgivning og vejledning til familier, der henvender sig med problemer.
Hvilke konkrete problemer henvender familierne sig med, og hvad efterspørger de?
Information om, hvilke rådgivere, der desuden er i Adoption & Samfund,
og hvordan de gode tanker og tiltag, der er i gang, fastholdes og videreudvikles.
- Kl. 16.00 – 16.30 Afrunding og afslutning

Der vil dagen igennem være aktiviteter for de børn og unge, der er med.
Om eftermiddagen vil der blive arrangeret et underholdende indslag.

Tilmelding senest d. 1.8.2007 til Bente Pedersen, tlf. 62 62 20 51
eller på mail bep@5750.dk med tydelig oplysning om navn, adresse og telefon.

Max. deltagertal er 200.

Pris for hele dagsarrangementet incl. foredrag og forplejning: kr. 225,- for voksne, børn kr. 50,-

**Din tilmelding er endeligt registreret, når der er foretaget indbetaling i Danske Bank
på konto reg.nr. 3600 kto.nr. 3600141899 – husk at oplyse navn i tekstfeltet.**

Vi håber at se rigtig mange til en både oplysende, sjov og hyggelig dag.

Unge i bevægelse...

Adoption og samfundngdom er et nyt projekt, der er blevet startet med målet at blive til en ungdomsorganisation under adoption og samfund.

Future Raid var det første arrangement for unge mellem 13 og 20 år, der var landsdækkende.

Det blev afholdt i Kerteminde, parallelt med det årlige landsmøde for forældrene. Der var hele 31 deltagere, selv om der endnu ikke var andre end arrangørerne der kendte til projektet A&S-U.

Det var en fed weekend. Programmet bød på sjov rystesammen-aktivitet, klatring, Casino-night og debat om, hvad A&S-U skal være for de unge i fremtiden.

Debatten har givet opstartsgruppen meget mere at arbejde med, og det næste bliver en aktivist-weekend i starten af juli, hvor vi vil gøre klar til et officielt stiftende stormøde, hvor vi vil vælge et ungdomsråd, som skal have samme funktioner som en bestyrelse.

Man vil høre meget mere fra de unge adopterede i fremtiden gennem denne nyhedsside i bladet, som er et af de mange tiltag, A&S-U skal arbejde med.

Ung til ung rådgivning via mail, hotline og messenger, arrangementer nationalt og regionalt og en Hjemmeside med et netforum, hvor unge adopterede kan kommunikere igennem på tværs af landsdele.

Det er de ting, der ikke bare ligger i støbeskeen, men som er godt på vej til at blive en realitet.

Derfor skal der lyde en stor tak til deltagerne på Future Raid´et for en god weekend, til hovedbestyrelsen for deres opbakning og tro på, at vi kan, og ikke mindst til arrangørerne af Future Raid´et.

Jeppe Valentin

Lokalforeningerne

Bornholms Amt
Klaus M. Nielsen
Smallesund 102, 3700 Rønne
97 22 19 37

Frederiksborg Amt
<http://frederiksborg.adoption.dk>
Kia Berlick
Jættehøjvej 5, 3550 Slangerup
47 33 31 60

Region Fyn
Sanne Pedersen
65 97 22 97

Hovedstaden
<http://hovedstaden.adoption.dk>
Per Stokholm
Koreavej 3, 2300 København S.
32 58 56 34

Københavns Amt
Birgitte Dünweber
Mindsvej 32, 2870 Dyssegård
39 69 91 07, koebenhavnsamt@adoption.dk

Nordjyllands Amt
<http://nordjylland.adoption.dk>
Torben Fristrup
Wilhelm Jensensvej 1, 9500 Hobro
98 52 55 42, nordjylland@adoption.dk

Ribe Amt
<http://ribe.adoption.dk/>
Kirsten Korning
Øster Skibelundvej 36, Askov
6600 Vejen
75 36 10 50, ribe@adoption.dk

Ringkøbing Amt
<http://ringkoebing.adoption.dk>
Helle Pedersen
Tyttebærvej 7, 6920 Videbæk
97 17 31 01, ringkoebing@adoption.dk

Roskilde Amt
Per Christiansen Ehlers
Prins Buris Vej 30, 4000 Roskilde
46 35 65 66, roskilde@adoption.dk

Storstrøms Amt
<http://storstroem.adoption.dk>
Claus Holmstrøm
Sandageren 23, 4700 Næstved
55 73 37 70

Sønderjyllands Amt
Marie Andresen
Flensborg Landevej 135, Rødebæk
6360 Tinglev
74 64 25 60, soenderjylland@adoption.dk

Vejle Amt
<http://vejle.adoption.dk>
Søren Clemmesen
Glamsbjergvej 7, 6000 Kolding
75 53 97 61, vejle@adoption.dk

Vestsjællands Amt
vestsjaelland@adoption.dk
Lene Borg
Tveje-Merløse 2 B, 4300 Holbæk
59 43 92 01

Viborg Amt
<http://viborg.adoption.dk>
Mona Østergaard
Lærkevej 12, Mønsted, 8800 Viborg
86 64 61 72, viborg@adoption.dk

Århus Amt
Jeanette Lyk
Langballevej 14, 8320 Mårslet
86 29 76 63
aarhus@adoption.dk

Nyt fra Københavns amt

Vi har nu afholdt 2 arrangementer for fagfolk og med mere end 100 deltagere! Vi oplevede, at pædagoger i stigende grad blev inviteret med til vores arrangementer om tidligt omsorgssvigt med Niels Peter Rygård, og vi valgte derfor at forsøge med et fyraftensmøde for alle de faggrupper vores børn møder uden for hjemmet.

Vi har sendt invitationer pr. mail til sundhedsplejekontorer, socialforvaltninger, PPR, dagplejehuse, daginstitutioner mm. i hele Kbh.'s Amt

Vi kunne hurtigt melde alt udsolgt på det første møde og arrangerede derefter et nyt fyraftensmøde i maj for de mange på ventelisten.

Det er dejligt at se, at så mange pædgoger, psykologer m.m. straks melder til, når tilbudet viser sig!

I april have vi en "kæresteaften" (også for dem uden kæreste), hvor vi en fredag aften med lidt vin og mad og i selskab med Susanne Siggaard lod os underholde om det "at modnes som adoptivfamilie".

Vi håber at få et par friske nye medlemmer i bestyrelsen til efterårets generalforsamling. Vi er en lokalforening med et højt aktivitets-niveau, så flere hænder og nye ideer vil være dejligt.

Har du tid og overskud i din hverdag? Måske har du store børn, måske venter du på barn? Du skal regne med ét månedligt møde + diverse opgaver, og så skal du selvfølgelig bo i det gamle Københavns Amt.

Se indkaldelsen til næste generalforsamling i vores lokalblad som bliver udsendt i august.

Birgitte Dünweber

Vil du være med til at gøre en forskel?

Så skulle du overveje at blive en del af bestyrelsen i Adoption og Samfunds lokalforening i dit område!

Lokalforeningerne afholder diverse adoptionsrelaterede arrangementer - sociale såvel som faglige. Som medlem af bestyrelsen kan du være med til at sætte præg på, hvad der sker i dit lokalområde! Du får desuden mulighed for at deltage på VIP-kurser i Adoption og Samfund.

I foreningen arbejder vi alle frivilligt og har jobs og børn ved siden af. Vi har brug for flere, der brænder for adoptionsområdet, hvis vi skal blive ved med at være aktive lokalforeninger med en masse spændende arrangementer på tapetet.

Læs mere om arbejdet i din lokalforening på www.adoption.dk – og stil op til generalforsamlingen til efteråret (sted og tidspunkt annonceres på hjemmesiden i august).

Vi ser frem til samarbejdet!

*Venlig hilsen
Lokalforeningerne*

Tjekkietgruppen

Indbyder til 5 års jubilæumstræf 28. – 30. september 2007
på Katrinedal Vandrerhjem ved Silkeborg

Med masser af leg, underholdning og aktiviteter for store og små, hyggeligt samvær, erfaringsudveksling, generalforsamling og selvfølgelig god mad i skønne omgivelser. Hele programmet kan ses på Tjekkiet-Gruppens hjemmeside: <http://tjekkiet.adoption.dk>

Træffet foregår på Katrinedal Vandrerhjem, Vellingvej 53, 8654 Bryrup, hvor hele vandrerhjemmet vil være til vores disposition. Overnattende familier bor i eget familieværelse.

Pris: Fredag: 100 kr. pr. voksen og 25 kr. pr. barn
Lørdag: 200 kr. pr. voksen og 50 kr. pr. barn
Søndag: 100 kr. pr. voksen og 25 kr. pr. barn

Tilmelding:

Sker ved at indbetale beløbet på foreningens konto i Jyske Bank - reg. nr. 7590 konto nr. 175515-9 med angivelse af navn, og hvor mange personer I er (voksne og børn), samt hvilke dage I deltager. Tilmeldingen er bindende.

ALLE er velkomne – også kommende adoptanter.

Tilmeldingsfrist den 28. august 2007.

Yderligere oplysninger kan fås ved henvendelse til:
Henrik Leerberg, email: tjekkiet@leerberg.net - Tlf. 87 38 09 33

Vi glæder os til at se Jer til en spændende weekend i det østjyske!

Se her - Se her - Se her

Foreningen har udgivet nogle forskellige pjecer med mere som kan bestilles hos sekretæren.

Særligt skal benævnes pjecerne "Når adoptivbørn skal passes" og "Adoptivbarn i klassen" samt "Adopteret og voksen" og "Adoption, råd og vink".

Herudover har vi udgivet en "litteraturliste" (blad) samt en bog fra vores behandlerkonference 2003. Foredragene som blev holdt kan fås på DVD eller VHS.

Vi er ligeledes i besiddelse af en del ældre blade, især vores temablade om skolestart samt andre temanumre. Der henvises ligeledes til vores hjemmeside

www.adoption.dk

Her kan der også findes meget rådgivning og information.

Ovenstående materiale kan bestilles på sekretaer@adoptionogsamfund.dk.

Landegrupper

Bolivia
bolivia@adoption.dk
www.bolivia.adoption.dk
Bertel Strandbygaard
55 76 40 36 - bertels@post2.tele.dk
Katinka Hoydal
39 27 28 01 - hoylysdal@mail.dk
Sine Almstrup
38 10 17 75 - sine@almstrup.dk
Brasilien
Kirsten Friis Rasmussen og
Hubert Pournow - tlf. 46 19 30 60
Bulgarien
Kim Mariegård - tlf. 59 96 12 02
thambour@mail.tele.dk
Colombia - Fanas venner:
Torben Sørensen - tlf. 86 14 57 08
Danmark
Fam. Behmer - tlf. 64 82 62 20
Ecuador
Mette E. Thygesen - tlf. 97 15 34 43
mette.thygesen@hotmail.com
www.ecuadorklubben.dk
Ethiopien:
Knud Nielsen - tlf. 75 80 24 74
aa31@nypost.dk
www.etiopien-foreningen.dk
Guatemala
Anni Bech Nielsen - tlf. 47 52 77 76
Hviderusland
Peder Marlo, Asgård 92, 9700 Brønderslev,
tlf. 98 80 04 18
Indien
Henrik Thomsen - tlf. 97 49 09 10
mail@2thomsen.dk
Kalinograd/Moskva
Helle Pedersen - tlf. 97 17 31 01
Kina
Ulla Jahn, Solbakken 10, 1., 2840 Holte
kontakt@kinaforeningen.dk, tlf. 45 42 46 52
www.kinaforeningen.dk
Nepal
Hanne og Hans Doktor, tlf. 75 65 48 36,
hanne.veis@adr.dk
Peru
Bjørn Rude Voldborg, Æblehaven 1,
3400 Hillerød, tlf. 48 25 05 95
bgv@pharmexa.com
Rumænien:
Bente Pedersen - tlf. 62 62 20 51
www.rumania.adoption.dk
vjb@get2net.dk
Sydafrika:
Berit Engstrøm Krebs
askimvej7@mail.dk
www.landegruppeasydafrika.dk
Thailand
Ebbe Møller - tlf. 45 79 24 46/40 64 55 84
ebbemoeller@yahoo.dk
Tjekkiet
Anette Rosenberg Clausen - tlf. 74 62 06 18
www.tjekkiet@adoption.dk
Vietnam
Peter Skjot, Vigerslevstræde 12, 2500 Valby
tlf. 36 30 05 28
formand@vietnamadoption.dk
www.vietnamadoption.dk

Interessegrupper

Bal Vikas Venner, Indien
Claus Carlsen - tlf. 24 84 63 49
Bjørn Egekær - tlf. 58 50 31 06
www.balvikas.dk, info@balvikas.dk
Colombia - Fanas venner:
Torben Sørensen - tlf. 86 41 57 08
bestyrelsen@fana.dk
www.fana.dk
Ene-Adoptanter
Signe Hindsberger - tlf. 45 82 41 20
Linda Berkowitz - tlf. 39 18 04 12
Børnehjemmet Palna, Indien
Mette Thomsen - tlf. 38 28 50 25

ANNONCE:

ADOPTIONS- ELLER BESØGSREJSE

Vi samarbejder med de førende luftfartsselskaber for at give Dem individuel betjening - uanset rejssemål og tidspunkt. Kontakt en ekspert på dette område, som kender de specielle behov, der er i forbindelse med adoptionsrejser. **I visse tilfælde kan vi yde 5% rabat på flybilletterne.**

Specialprogram for besøgsrejser til Korea

Indhent altid et uforpligtende tilbud hos:

senior rejser

ET SELSKAB I PROFIL REJSE GRUPPEN

Søtorvet 5 · 1371 København K

Tlf. 33 93 88 00 · Fax 33 93 88 90 · E-mail: sr@senior-rejser.dk

ANNONCE:

Heldagskursus for bedsteforældre og andre nære relationer til adopterede og deres forældre

Holbæk den 6.10. 2007

Du vil skulle arbejde procesorienteret med, hvad det betyder for dig og hvordan du kan forstå og støtte barn og forældre bedst muligt.

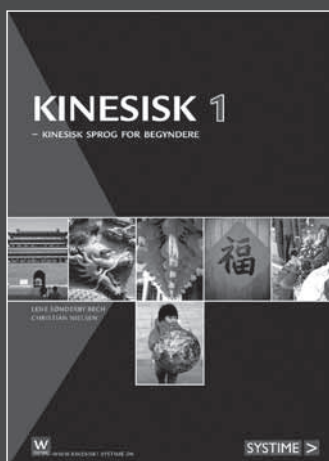
**Undervisere: Michel Gorju
Karen Fabricius Hansen**
Undervisere på de adoptionsforberedende kurser.

Se nærmere:
www.karenfabricius.dk

ANNONCE:

KINESISK 1

- KINESISK SPROG FOR BEGYNDERE

Lene S. Bech og Christian Nielsen

Bog (252 sider): kr. 437,50

E-bog (252 sider): kr. 250,00

Cd-audio (3 stk.): kr. 312,50

Website pr. bruger: kr. 250,00

Priserne er inkl. moms og gælder ved køb hos Systeme.

LÆS   ⊗   WWW.SYSTIME.DK
SKRIV   ⊗   SYSTIME@SYSTIME.DK
RING   ⊗   TLF: 70 12 11 00
DELTA   ⊗   BLOG.SYSTIME.DK

SYSTIME >

ANNONCE:

RÅDGIVNING

*Har I for mange konflikter,
for lidt harmoni
- er I bekymrede for
tilknytningen - eller er
der andre vanskeligheder,
der skyldes jeres
specielle situation som
adoptivfamilie?*

**Få hjælp til et positivt og
udviklende samspil med
jeres børn.**

Annette Møller
seminarielektor og
marte meo terapeut
annettemoeller@gmail.com
Tlf. 40 10 35 97

ANNONCE:

Bøger til adoptionsfamilien

ABRAKADABRA Forlag
Ø. Skibelundvej 36, Askov, DK-6600 Vejen
www.abrakadabraforlag.dk

Rådgivningsguide

Adoption & Samfund tilbyder rådgivning i alle faser af en adoption. Rådgiverne er enten faglige rådgivere med en specifik relevant uddannelse og særlig viden om adoption eller adopterede og adoptanter, som gerne lægger øre til din historie og kan komme med råd baseret på deres personlige erfaringer og foreningens viden i øvrigt.

Rådgiverne arbejder på frivillig basis. De har tavshedspligt. De fleste rådgivere besvarer rådgivningsopkald i deres hjem. Bemærk faglige- og særlige rådgivere har lukket i juli. Sagsrådgiverne kan kontaktes hele sommeren. Generelt vil det være mest belejligt, hvis I ringer efter kl. 20.

Sagsrådgivere:

Sagsrådgiverne svarer på generelle spørgsmål om adoption og rådgiver i alle faser af adoptionsproceduren fra de første overvejelser om adoption til adoptionsbevillingen er givet.

Simple spørgsmål kan fremsendes på mail til adressen: raadgivning@adoption.dk

For egentlig rådgivning i adoptionssager er det bedre at henvende sig telefonisk til en af rådgiverne nedenfor, især hvis det drejer sig om lidt mere komplicerede sager, f.eks.:

- Sager, hvor ansøgerne fornemmer risiko for helt eller delvist afslag på godkendelse.
- Anke- og klagesager.
- Problemer i matchningssager.
- Problemer i forhold til de formidlende organisationer.

Kirsten List Larsen	39 56 40 40
Bente Romanoff	33 22 88 68
Josie Køhlert	43 64 70 10
Claus Stenmose	59 44 14 32
Mie Olesen	36 45 02 08
Annike Kjær Hansen	35 82 35 43

Faglig rådgivere:

Rådgiverne er medlemmer, der tilbyder rådgivning inden for deres professionelle fagområde.

Socialrådgiver:

Rådgiver omkring børnesager og børnehandicap; dvs. lov og ret i forbindelse med ydelser indenfor servicelovens børneparagraffer og sagsbehandling. Rådgiveren kan selvfølgelig ikke afgøre sager eller omstøde kommuners afgørelser, men kan derimod vejlede omkring ankemuligheder.

Mette Gammelgaard 39 31 40 05

Sundhedsplejerske:

Rådgiver om den gensidige tilknytningsproces mellem barn og forældre, almindelige reaktionsmønstre hos barnet fx i forbindelse med søvn, måltider og andre dagligdags ting som pusling og bad. Hvordan kan man som forældre hjælpe sit barn bedst muligt gennem skiftet fra børnehjem/plejefamilie til adoptivfamilie.

Gitte Korsholm Jørgensen 74 83 22 57
Vibeke Povelsen 38 89 02 17

Talepædagog:

Rådgiver om tale- og sprogsvækkigheder før eller efter barnets ankomst. Sparre evt. med den lokale talepædagog.

Irene Bjerregaard 33 23 93 07

Psykolog:

Rådgiver unge og voksne adopterede og adoptivfamilier. Herudover kan psykologen medvirke til at viderefremme eventuelle behov for længerevarende indsats til relevante behandlere og/eller instanser.

Birgit Cederholm 44 44 33 82

Speciallærer:

Rådgiver hvis der er behov for eller overvejelser om en særlig undervisningsindsats i skolen, særligt i forbindelse med omsorgs- svigtede børn.

Sanne Flittner-Nielsen 75 91 50 65

Pædagogisk konsulent:

Rådgivning i forbindelse med institutionsstart, indskoling og vanskeligheder i institutioner/skoler.

Gitte Stæhr Larsen 48 24 51 55

51 29 64 76

Læge:

Besvarer spørgsmål, der vedrører helbreds- og handicapforhold hos såvel adoptionsansøgere som barn i forslag og adopterede.

Tyge Fogh 44 34 16 09

Jesper Mørk-Hansen, 62 25 12 63

e-mail: m.h.gudme@dadlnet.dk.

Telefonopkald kun i dagtimerne/spørgsmål pr. mail med angivelse af telefonnummer i dagtimerne

Rådgivere inden for specielle emner:

Rådgiverne er medlemmer med særlig interesse i et bestemt emne inden for adoptionsområdet.

Adoption af danske børn:

Rådgivning om adoption af danske børn.

Fam. Behmer 64 82 62 20

Adoption af større børn:

Rådgivningssamtaler samt mulighed for kontakt til andre familier, der har modtaget større børn, som tilbyder telefonisk støtte og hjælp omkring de problemer, der kan være forbundet hermed.

Anne Marie Poulsen 33 14 14 56

E-mail: ulfi@get2net.dk

Adoptionslinjen:

Voksne adopterede tilbyder rådgivning omkring det at være adopteret.

Telefontid tirs. kl. 19.30-21.00 70 22 23 03

Eneadoptanter:

Gruppen af Eneadoptanter, GEA, tilbyder eneansøgere rådgivning før, under og efter godkendelse samt efter hjemtagelse af barn. Endvidere har GEA faglige rådgivere, hvis udgangspunkt er eneoption. GEA tilbyder desuden hjælp til opstart af samtalegrupper på et hvilket som helst tidspunkt i adoptionsprocessen.

Linda Berkowitz 39 18 04 12

Nina Andersen 44 64 23 50

Tab af barn i forslag:

Rådgivning som hjælp og støtte til dem, der har mistet et barn, som de har haft i forslag og været godkendt til.

Janne Skov 66 13 63 02

Endeligt afslag på ansøgning om adoption:

Henvielse til psykologrådgiveren.

Adoption af præmature børn

Rådgivning om det at få et præmaturt barn i forslag eller at have et præmaturt barn.

Trine Boardman/

Klavs Frisdahl 46 37 07 08

Adoption af børn med social/følelsesmæssig skade:

Rådgivning af sociale/følelsesmæssige problemer, herunder også særligt diagnosticerede problemer og handicaps. Problemerne kan spænde bredt fra spørgsmål omkring de små børn til problemer i forbindelse med, at de store flytter hjemmefra. Hjælper med dannelse af netværksgrupper.

Elsbeth Nørgaard 86 48 70 88

Skoleproblemer:

Rådgivning i forbindelse med vanskeligheder knyttet til den adopteredes skolegang.

Bente Pedersen 62 62 20 51

Noah, 3 1/2 år, og Emil, 6 1/2 år, er begge født i Columbia.

Magasinpost **B**

Adoptionskalender

Husk - du er altid velkommen til at deltage i et arrangement i andre lokalforeninger end din egen.

Dato	Tid og sted	Arrangement	Arrangør	Kontakt/tilmelding
10.06.07	kl. 11:00 Mindeparken, Århus	GEA-Udflugt Vi mødes på legepladsen til højre for hovedindgangen. Mindeparkens hovedindgang ligger i rundkørslen mellem Carl Nielsens Vej og Kongevejen, 8000 Århus C. Hver familie medbringer en ret til et fælles frokostbord samt drikkevarer til eget forbrug. Alle er velkomne.	GEA	foreningen@adoptionogsamfund.dk For at sikre at alle er med, når vi går, anbefales tilmelding.
10.06.07	kl. 11.15 -17.00 Gerlev Legepark	Familedag - Gerlev Legepark se mere www.gerlev.dk	Bulgarienforeningen	Anna Maria Poulsen, 2232 8568 amfp@get2net.dk
10.06.07 NY dato	Ebeltoft	Sommerhus tur til Ebeltoft Næste arrangement i børnegruppen. Her er rammerne et privat sommerhus i Ebeltoft. Vi gætter på der bliver bagt snobrød, leget vandkamp, kastet sten i vandet, spist is, grillet.... og som altid: snakket og grint, udvekslet stort og småt.	Børne gruppen, LF Århus	Susanne Dygaard, 8657 1901 dy@horsstats-gym.dk
16.06.07		Hovedbestyrelsesmøde Punkter til dagsorden bedes sendt til foreningen senest 14 dage før mødet.	HB	foreningen@adoptionogsamfund.dk
17.06.07	kl. 10.00 Lundbro Put & Take, Herningvej 10, Skive	En tur med fiskestang For børn og voksne i alle aldre arrangerer vi fisketur til Lundbro Put & Take. Måske er det lige noget for far og søn(ner) eller måske også døtre. Vi fisker i to timer, og bagefter griller vi pølser. (For alle medlemmer er der pølser, brød og sodavand.) Pris: 60 kr. - 30 kr. for børn u. 10 år.	LF Viborg Amt	Hanne Toft Pedersen, 9754 1998 el. Mona Østergaard, 8664 6172 viborg@adoption.dk Sidste tilmeldingsfrist den 10. juni
17- 19.08.07	Juelsminde	Perulandegruppens generalforsamlings weekend Vi mødes til vores årlige Peruweekend, til socialt samvær, leg og hygge.	Peru Landegruppen	Bjørn Voldborg, 4805 0595
19.08.07	Moesgaard, Århus	Pilefletdag Her er også legeplads, skov, strand og andre muligheder. Mere information følger.	Børne gruppen, LF Århus	Susanne Dygaard, 8657 1901 dy@horsstats-gym.dk
25.08.07		Hovedbestyrelsesmøde Punkter til dagsorden bedes sendt til foreningen senest 14 dage før mødet.	HB	foreningen@adoptionogsamfund.dk
08.- 09.09.07		Bulgarietræf Weekend-træf for familier med adoptivbørn fra Bulgarien. Hygge, debat, bulgarsk mad og bulgarsk kultur. Se mere http://bulgarien.adoption.dk	Bulgarienforeningen	Kim Mariegaard, 59961 202 / 4093 2901 thambour@mail.tele.dk
25.09.07	kl. 19:00 Måbjerg Skole, Måbjerg Skolevej 6, 7500 Holstebro	Generalforsamling med efterfølgende foredrag Foredrag af Almaz Næsborg Andersen med "Hyæner i natten - historien om Almaz".	LF Ringkøbing Amt	Bodil Laursen, 9745 6175 flbslaursen@mail.dk eller Lisbeth Nielsen, 7519 1619 krage@post5.tele.dk
04.10.07	kl. 19:00 sted offentliggøres senere	Hjælp børn med sansemotorik Motoriklærer Vanda Hundrup vil bl.a. fortælle om sansernes og motorikkens betydning for børns udvikling, og hvordan sansemotorik kan hjælpe børn med f.eks. lavt selvværd, koncentrationsbesvær og indlæringsproblemer.	LF Viborg Amt	Mona Østergaard, 8664 6172 el. Lene Christensen, 8662 2320 / viborg@adoption.dk Sidste tilmeldingsfrist den 21. september Pris: 75 kr. for medlemmer.
05.10.07	kl.15:00-17:30 KUA, Njalsgade 2300 København S	Adoptionsnetværket For dig, der arbejder med adopterede og adoptivfamilier i dit daglige forsker- eller behandlingsarbejde.		For nærmere information kan du kontakte Louise Svendsen ls@lsrt.dk Tilmelding ikke nødvendigt.
06.10.07		Hovedbestyrelsesmøde Punkter til dagsorden bedes sendt til foreningen senest 14 dage før mødet.	HB	foreningen@adoptionogsamfund.dk

Forkortelser: HB=Hovedbestyrelsen, LF=Lokalforening.

Se flere detaljer om arrangementerne på <http://kal.adoption.dk>. Optagelse til kalenderen: kalender@adoption.dk.